

กระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชนหมู่ที่ 3
บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

กระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชนหมู่ที่ 3
บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ปีการศึกษา 2561

**LEARNING PROCESS IN HOUSEHOLD FINANCIAL
MANAGEMENT OF THE PARTICIPANTS IN AREA OF MOO 3
BANNONGHOI, PRAINOKYOONG TAMBON, HANKHADISTRICT,
CHAINAT PROVINCE**

**BY
NARONG SRIPAEW**

**THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN THE PROGRAM OF
INTEGRATED LOCAL DEVELOPMENT
FACULTY OF GRADUATE STUDY**

LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)

2018

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	กระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
ผู้วิจัย	ณรงค์ ศรีแก้ว
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.อุษา เทียนทอง

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ..... ประธานกรรมการ
(ชื่อประธานกรรมการ)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ)
(ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ)

ลงชื่อ..... กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)
(ดร.อุษา เทียนทอง)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(ชื่อผู้แทนบัณฑิตศึกษา)

ลงชื่อ..... กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา)
(ชื่อผู้แทนบัณฑิตศึกษา)

ลงชื่อ..... เลขานุการ
(ชื่อเลขานุการ)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	กระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
ชื่อผู้เขียน	ณรงค์ ศรีแก้ว
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2561
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.อุษา เทียนทอง

การวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท วัตถุประสงค์ 2) เพื่อนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพึ่งตนเองได้แก่ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้การมีเงินออมของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

ผลการวิจัย การศึกษาตามวัตถุประสงค์ สามารถตอบคำถามวิจัยได้ว่า กระบวนการจัดทำแผนการเงินนั้นต้องเริ่มต้นจากการให้คนจดบัญชี เห็นประโยชน์ของการจดบัญชี เข้าใจวิธีการจด เข้าใจการวิเคราะห์ตัวเลขที่จดว่าบออะไรกับบัญชีบ้าง มีการนำสื่อ VDO ที่เป็นการสร้างความรู้และสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งต้องมีผู้ทำหน้าที่ตั้งประเด็นการพูดคุย เชื่อมโยงการปฏิบัติกับการดำเนินวิถีชีวิต การนำสื่อที่เป็นการสร้างความรู้และสร้างแรงบันดาลใจ ให้เกิดการได้เห็นตัวเลขการเงินของครอบครัว สำหรับการนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติที่ได้ผลนั้นมาจากการเริ่มให้แต่ละคน มีเป้าหมายการเงินของตนเอง แล้ววางแผนว่า ตนเองจะปฏิบัติให้ได้ตามแผนอย่างไร การที่ได้เห็นตัวอย่างบุคคลที่เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายจะทำให้เกิดช่องทาง เกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติต้องมีการพบกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผลงาน และปรึกษาหารือกัน เพื่อให้เกิดมีเพื่อนเดินไปด้วยกัน เกิดความท้าทายตนเองที่จะต้องทำได้เหมือนคนอื่น และยังเป็นการทำให้เห็นช่องทางอาชีพเพิ่มมาก

ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่านักพัฒนาที่มีความตั้งใจที่จะให้ชาวบ้านได้มีการทำแผนการเงิน มีการจดบัญชีครัวเรือน ควรต้องมีการประเมินและควรมีการวิจัยถึงความยั่งยืน

ในการปฏิบัติการทำแผนการเงิน และบูรณาการแผนการเงิน กับแผนสุขภาพ แผนอาชีพ และการบริหารเวลาของชุมชน

Abstract

Thesis Title	Learning Process in Household Financial Planning of the Participants in Area of Moo 3 Ban Nonghoi, Prainokyoong Tambon, Hankha District, Chainat Province
Researcher	Narong Sripaew
Degree	Master of Arts
In the Program of	Integrated Local Development
Year	2018
Principal Thesis Advisor	Usa Tientong, Ph.D

The purpose of Learning Process in Household Financial Planning of the Participants in Area of Moo 3 Ban Nonghoi, Prainokyoong Tambon, Hankha District, Chainat Province was to study the participants' learning process in household financial planning and to effectively apply the household financial plan which eventually leads to self-independent: decreasing the expenses and increasing saving of the participants in area of Moo 3 Ban Nonghoi, Prainokyoong Tambon, Hankha District, Chainat Province.

According to the prior purposes, the study showed that household financial planning required the planner to carefully trace their current financial status, to realise the benefits of recording their financial movement, to learn how to record one and to be able to analyze the meaning behind it. Another factor influencing successful outcome was to hold well-organized meetings including informative and inspirational videos of those who succeeded in their long term financial plan session together with a talk-through session led by group leader. To apply the plan effectively, it is important for planners to set their financial goal and to follow the plan consistently. The gathering between planners of same area is also necessary as they will be able to share their experiences and progresses, to develop sense of belonging to local community, to challenge themselves and possibly to share alternative earning method.

The suggestion for social developer who intends to promote household financial planning among locals was that it is necessary to further study on what help planner keeps on planning,

assessing and tracking their financial flow along with the possibilities of integrating the household financial planning with personal health plan, career path and community's time management

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.อุษา เทียนทอง ที่กรุณาให้คำแนะนำตลอดการดำเนินงานทำให้งานวิจัยในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ ขอขอบพระคุณวิทยากรกระบวนการ นายละเอียด ปั่นสุข ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้การวิจัยลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณพระผู้ร่วมวิจัยทุกคน เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยในครั้งนี้และส่งผลให้งานวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ณรงค์ ศรีแก้ว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง (ถ้ามี).....	ช
สารบัญภาพ (ถ้ามี).....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
คำถามในการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
กลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ทฤษฎีเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	6
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
รูปแบบในการวิจัย.....	31
วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย.....	31
กลุ่มเป้าหมายและวิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมาย.....	33
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
วิธีการสร้างเครื่องมือ.....	34
ตรวจสอบความเชื่อมั่นเครื่องมือ.....	35
ปฏิทินในการปฏิบัติงาน.....	36

การนำเสนอข้อมูล.....	37
4 ผลการวิจัย	
ผลการวิจัย	38
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	63
อภิปรายผล	67
ข้อเสนอแนะ.....	70
บรรณานุกรม.....	73
ภาคผนวก.....	77
ประวัติผู้วิจัย.....	94

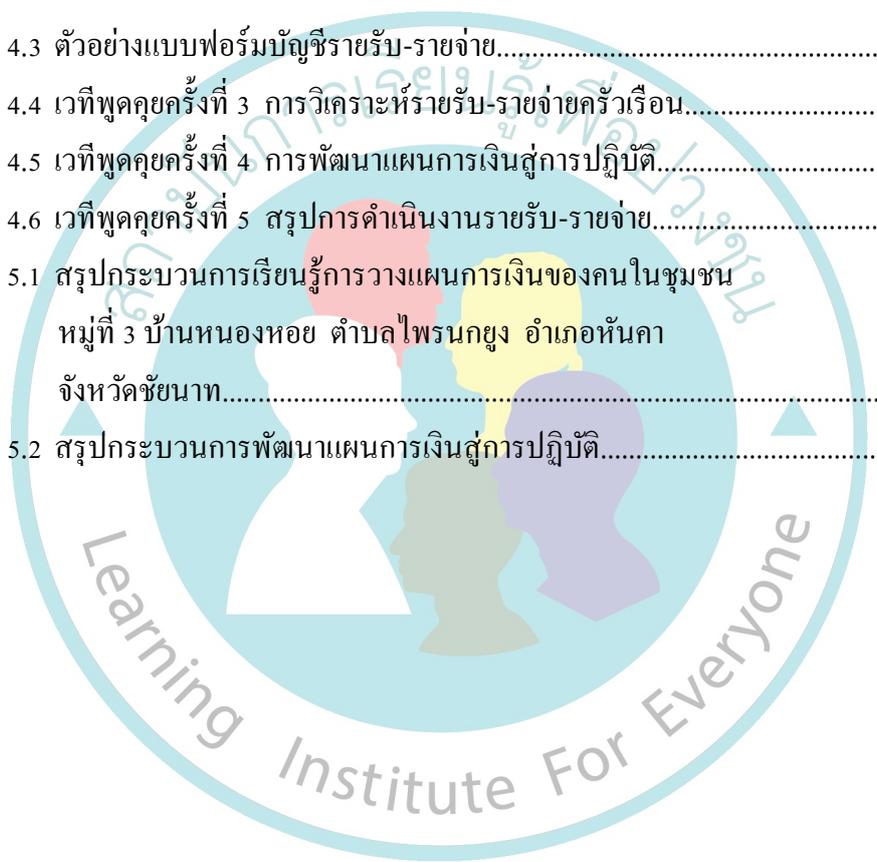
สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. รายชื่อกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนตามทะเบียนราษฎร์.....	33
2. ปฏิทินการปฏิบัติงาน.....	36
3. รายชื่อผู้ร่วมวิจัยที่สนับสนุน.....	40
4. ตัวอย่างการจดบันทึกในแบบฟอร์มบัญชีรายรับ-รายจ่าย.....	46
5. สรุปการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของผู้เข้าร่วมวิจัย.....	61

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	30
4.1 แนะนำวิทยากรกระบวนการ นายละเอียด ปั่นสุข.....	43
4.2 VDO เรื่องคนดีบ้านฉัน.....	45
4.3 ตัวอย่างแบบฟอร์มบัญชีรายรับ-รายจ่าย.....	47
4.4 เวทีพูดคุยครั้งที่ 3 การวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายครัวเรือน.....	49
4.5 เวทีพูดคุยครั้งที่ 4 การพัฒนาแผนการเงินสู่การปฏิบัติ.....	51
4.6 เวทีพูดคุยครั้งที่ 5 สรุปการดำเนินงานรายรับ-รายจ่าย.....	55
5.1 สรุปกระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรงย อำเภหันท จังหวัดชัยนาท.....	66
5.2 สรุปกระบวนการพัฒนาแผนการเงินสู่การปฏิบัติ.....	67

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่พึ่งตนเองและมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง โดยอาศัยระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกับธรรมชาติ ในระบบเครือญาติ ที่เกื้อหนุนจนเจือกัน มีการแบ่งปันในผลผลิตที่ได้มา มีการประกอบอาชีพเพื่อการอยู่รอด ทำให้ชุมชนในอดีตเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ แต่ในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงของระบบ เศรษฐกิจและการเมืองอย่างรวดเร็ว จึงทำให้สังคมตกอยู่ภายใต้กระแสวัตถุนิยม ขาดความรับผิดชอบ และจิตสำนึกสาธารณะ (ประเวศ วะสี, 2542, หน้า 18)

การพัฒนาชุมชนทั้งที่เป็นชุมชนเมืองและชุมชนชนบทของประเทศไทยที่ผ่านมามีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านบวกและด้านลบ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 7 ปี พ.ศ. 2504-2539 เนื่องจากยุคแรก ๆ ของการพัฒนาประเทศนั้น มุ่งพัฒนาเน้นแต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือเน้นด้านวัตถุมากคือเน้นภาคอุตสาหกรรมด้านเดียว จึงทำให้เกิดวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ขึ้นในประเทศ ปัญหาจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป จึงเกิดความไม่สมดุลทางชีวิต สังคมตลอดถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะชุมชนชนบทในประเทศไทยนั้น มีพื้นฐานเป็นสังคมเกษตร ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ การทำไร่ ทำนา และทำสวน ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์นี้มากที่สุด ก็คือเกิดความเสียหาย ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2549, หน้า 1) ได้กล่าวถึงวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานี้ มีความว่า ในปัจจุบันนี้ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศระดับผู้นำที่พัฒนาแล้วทั้งหลายได้รู้ตระหนักว่า การพัฒนาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งมุ่งความเจริญพร้อมทางวัตถุ โดยเน้นความเจริญเติบโตขยายตัวทางเศรษฐกิจ ได้ก่อให้เกิดปัญหามากมายร้ายแรง ทั้งแก่ชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพร่างกาย หรือด้านจิตใจ ทั้งแก่สังคม ทั้งแก่ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นการพัฒนาที่ผิดพลาด ดังสรุปกันว่า เป็นการพัฒนาไม่ยั่งยืน จึงจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนากันใหม่

การกำหนดให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” เป็นเรื่องที่ปรับวิธีคิดให้มีการพัฒนาสู่ความยั่งยืน ทั้งนี้การพัฒนาแบบยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของคนบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้อันจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในสังคม(สรรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม,2554,หน้า 31) อย่างไรก็ตามการพึ่งตนเองนี้ จะอาศัยเฉพาะการพึ่งตนเองอย่างเดียวไม่ได้ จะต้อง อาศัยปัจจัยจากภายนอกช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความทันสมัย เหมาะสมแก่กาล รู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ ด้วย ดังท่านสุเมธ ตันติเวชกุล กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเอง ไม่ใช่การที่สังคมดำรงอยู่ อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ อีกทั้งแบบแผนของการพึ่งตนเองก็ย่อมมีได้ หลากหลาย แล้วแต่ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ การพัฒนาอย่างพึ่งตนเอง ก็คือการลงทุนด้วยการระดมทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในประเทศ และที่สำคัญที่สุด ก็คือทรัพยากร บุคคลในประเทศนั่นเอง คำถามที่ว่าประเทศหนึ่ง ๆ สามารถพัฒนาอย่างพึ่งตนเองได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่าเราได้ตั้งมาตรฐานหรือระดับของการพึ่งตนเองไว้อย่างไร มาตรฐานดังกล่าว ควรจะ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ (สุเมธ ตันติเวชกุล,2530 หน้า 214) จากการพัฒนาประเทศ คนในตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ก็ได้รับผลจากการพัฒนา เช่นเดียวกันคือ เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น เพราะทุกอย่างต้องใช้เงินแลกมาทั้งสิ้น ทั้งเรื่องการลงทุนทำการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน การดูแลคนในครอบครัว การศึกษาของบุตรหลาน

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ที่ผู้วิจัยได้เคยศึกษาเรียนรู้ เห็นความสำคัญ การพึ่งตนเองของคนในชุมชน ได้นำหลักการวางแผนชีวิตมาจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ทุกคนยึดถือปฏิบัติแผนชีวิตซึ่งประกอบด้วยแผน สี่ด้าน คือ ด้านแผนเวลา ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติได้รู้จักการบริหารและรู้จักการแบ่งเวลาที่มีอยู่ในแต่ละวัน สัปดาห์ แต่ละเดือนและแต่ละปีได้อย่างลงตัวต่อการใช้ชีวิตของแต่ละคน ด้านแผนอาชีพ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้วางแผนในการประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง เป็นการวางแผนเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองได้อย่างมั่นคงและถาวร ด้านแผนการเงิน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับด้านแผนอาชีพ ซึ่งถ้าผู้ปฏิบัติมีการวางแผนอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองแล้วก็จะทำให้รู้ที่มาของรายได้ ถ้าเราทราบรายได้ของเราแล้วเราก็วางแผนการใช้จ่ายได้ลงตัวตามแผนที่วางไว้ และด้านแผนสุขภาพ ซึ่งผู้ปฏิบัติสามารถดูแลตนเองได้ โดยเริ่มจากการกิน การออกกำลังกาย ซึ่งเป็นการวางแผนเพื่อตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเน้นเฉพาะ ด้านแผนการเงิน จากสภาพการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ส่วนใหญ่พบว่าไม่มีการวางแผนชีวิต จึงมีปัญหาในเรื่องหนี้สิน เรื่องการไม่มีเงินออมไว้ใช้ยามจำเป็น ยังใช้เงินกันอย่างขาดเหตุผล ผู้วิจัยจึงต้องการให้ชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

มีความเข้าใจและมีการวางแผนด้านการเงิน โดยการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวทางการเงินในครอบครัวของตนเองในด้านรายรับ – รายจ่าย รวมทั้งวางแผนเป้าหมายในการวางแผน ลดค่าใช้จ่าย ลดหนี้สิน ตั้งเป้าหมายการมีเงินออม เพื่อเป็นการยกระดับในการพัฒนาตนเองและครอบครัว ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพึ่งตนเอง ได้แก่ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การมีเงินออมของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

คำถามสำคัญในการวิจัย

1. กระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท มีกระบวนการเรียนรู้อย่างไรบ้าง
2. การนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ และมีเงินออมมีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้ดำเนินการวิจัยได้จำกัดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นพื้นที่ในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ที่ผู้วิจัยใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความสำคัญของการมีแผนการเงิน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีกระบวนการทัศน์เพื่อเป็นการปรับความคิดของผู้ร่วมวิจัย ทฤษฎีพึ่งตนเอง และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน

2.1 การปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาตนเอง

2.2 การพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 หลักการแนวปฏิบัติการวางแผนการเงิน

2.4 การปฏิบัติการ วิเคราะห์ผล การเปลี่ยนแปลงตนเองจากการมีแผนการเงิน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการ 15 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่ มีนาคม พ.ศ. 2560 ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2561

4. ขอบเขตด้านผู้ร่วมเรียนรู้

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จำนวน 5 ราย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นประชากรในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไทรนกง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยนาท ที่มีความสนใจเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเงิน จำนวน 5 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมาย ได้ปรับกระบวนการทัศนคติการพึ่งตนเอง มีความเข้าใจในการเรียนรู้เรื่องการจัดระบบการทำแผนการเงิน การลงมือปฏิบัติการจัดทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์รายรับรายจ่าย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดรายจ่าย มีการออม การหาช่องทางเพิ่มรายได้

2. แผนการเงิน หมายถึง แผนที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและยอมรับร่วมกันว่าเป็นแผนการเงิน เพื่อนำไปดำเนินการในเรื่องของการใช้จ่าย และทราบที่มาของรายได้ โดยการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้ทราบว่ามียาไรได้เท่าไร จ่ายไปเท่าไร จ่ายไปกับอะไรบ้าง และคงเหลือเท่าไร หนี้สินเหลือเท่าไร อีกทั้งยังสามารถจัดการกับรายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้อีกด้วย เป็นการช่วยเพิ่มเงินคงเหลือได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นฐานการออม

3. การจัดการแผนการเงิน หมายถึง การนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ โดยการมีเหตุและมีผลในการใช้จ่าย วางเป้าหมายเพิ่มรายได้และเป้าหมายการออมให้กับตนเอง

4. การออม หมายถึง โดยใช้หลัก รายได้ หัก เงินออม ที่เหลือเป็นค่าใช้จ่าย

5. บัญชีครัวเรือน หมายถึง การจดบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่ายของตนเองเพื่อจะได้ทราบความเคลื่อนไหวทางการเงินของตนเอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยสามารถมีวิธีการเรียนรู้การจัดการ การเงินได้อย่างเป็นระบบสามารถนำไปขยายผล ต่อยอดคนอื่น ๆ ในตำบลได้
2. ผู้เข้าร่วมวิจัย สามารถ ลดค่าใช้จ่าย และเห็นประโยชน์ของการมีเงินออม นำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้คือ

1. ทฤษฎีกระบวนการทัศน์
2. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ทฤษฎีการเรียนรู้
4. แผนการเงิน/การทำบัญชีครัวเรือน/การออม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบความคิดในการวิจัย

ทฤษฎีเอกสารที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการทัศน์

ความหมายและแนวคิดของทฤษฎีกระบวนการทัศน์ คือ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิธีคิด วิธีปฏิบัติ แนวการดำเนินชีวิตมาทบทวนใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับยุคและสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความเชื่อพื้นฐานที่มีในจิตใจ ของมนุษย์ทุกคน แตกต่างกันไป ตามเพศ ตามวัย ตามสิ่งแวดล้อม ตามการศึกษาอบรม และการตัดสินใจเลือกของแต่ละบุคคล ความเชื่อพื้นฐานนี้แหละเป็นตัวกำหนด ให้แต่ละคนชอบอะไรและไม่ชอบอะไร พอใจแค่ไหน และอย่างไร เป็นตัวนำร่องการตัดสินใจ ด้วยความเข้าใจและเหตุผลในตัวบุคคลคนเดียวกันอาจเปลี่ยนแปลงได้หากรู้สึกว่ามีเหตุผลเพียงพอที่จะเปลี่ยน แต่จะไม่เปลี่ยนด้วยอารมณ์ก่อนเปลี่ยน จะต้องมี ความเข้าใจ กระบวนทัศน์เก่าที่มีอยู่ และกระบวนทัศน์ที่จะรับเข้ามาแทน มีการขังใจจนเป็นที่พอใจ มิฉะนั้นจะไม่ยอมเปลี่ยน เพราะอย่างไรเสียตราบใดที่มีสภาพเป็นคนเต็มเปี่ยมจะต้องมีกระบวนทัศน์ใดกระบวนทัศน์หนึ่ง เป็นตัวตัดสินใจเลือกที่จะเอาหรือจะปฏิเสธ ไม่มีไม่ได้ถ้าไม่มีจะไม่รู้จักเลือกและตัดสินใจไม่เป็น

เสรี พงศ์พิศ (2553, หน้า 23-24) ให้ความหมายกระบวนการทศน์ หมายถึงทัศนกรรมการมองโลก ความเป็นจริงอันเป็นที่มาอง วิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่าชุดหนึ่ง บางคนแปลว่าทัศนแม่บท เพราะเป็นทัศนพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนดวิธีคิด วิธีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่าและวิถีชีวิตทั้งหมดของผู้คน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเรียนรู้อะไรก็แล้วแต่ ต้องปรับทัศนของตนเอง และต้องคิดก่อนว่า เรียนรู้เพื่ออะไร ทำไมจะต้องปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติแล้วจะมีผลออกมาเป็นอย่างไรผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางให้ผู้ร่วมวิจัยได้เข้าใจว่าในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้ ต้องมีกระบวนการทศน์ เรียนรู้เพื่ออะไร ทำไมต้องเรียนรู้ และเรียนรู้แล้วได้อะไร

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลก ยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ ภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำ วิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้อง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุก ระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วย ความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลก ภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประเวศ วะสี (2542, หน้า 20-22) ได้อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพื้นฐาน และ เศรษฐกิจชุมชนว่า ถ้าสังคมไทยทำความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพื้นฐานกันอย่างทั่วถึง เราสามารถขจัด ความยากจนของคน ทั่วประเทศ พร้อมๆ กับสร้างฐานทางสังคมและธรรมาชาติแวดล้อมให้ฟื้นฟู บูรณะเพิ่มพูนขึ้น เต็มประเทศ ความเข้มแข็งที่เป็นพื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จะส่งผลให้การพัฒนา เศรษฐกิจในระดับบนมั่นคงและยั่งยืน เศรษฐกิจพื้นฐาน หรือเศรษฐกิจ ชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสถึง เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 มีความคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน

เศรษฐกิจพื้นฐาน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐานของตัวให้เข้มแข็ง ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคม ก็คือชุมชน เพราะฉะนั้น เศรษฐกิจชุมชน คืออย่างเดียวกัน

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียง มีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียง ก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่า เศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อสมดุลเป็นปกติ สบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต เศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนล้วนมุ่งไปสู่ เศรษฐกิจ พอเพียง ข้อสำคัญเมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพื้นฐานต้องไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วน แต่เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคมหรือชุมชน อาศัยการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นบูรณาการ

ลักษณะ 5 ประการ ของเศรษฐกิจพื้นฐาน

1. เป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวล ไม่ใช่เศรษฐกิจที่สร้างความร่ำรวยให้คนส่วนน้อย แต่ทั้งคนส่วนใหญ่ให้ยากจน
2. มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน
3. มีบูรณาการ คือ ไม่ใช่เป็นเรื่องเศรษฐกิจ โดดๆ แต่เชื่อมโยงกับสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป
4. อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง
5. การจัดการและนวัตกรรมต่างๆ เพื่อเพิ่มเติมความก้าวหน้าให้แก่เรื่องพื้นฐาน ทำให้มีพลวัตอย่างไม่หยุดนิ่ง

สนธยา พลศรี (2547, หน้า 23) กล่าวว่าไว้ว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตของประชาชนในทุกระดับ ให้รู้จักพอเพียง เมื่อเศรษฐกิจพอเพียงก็จะ เกิดความสมดุล คือ ความเป็นปกติและยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียง อาจจะเรียกได้หลายชื่อ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม ล้วนมุ่งไปสู่เศรษฐกิจ พอเพียงทั้งนั้นนับว่าเป็นปรัชญาที่มีความหมาย ความสำคัญ และมีความสัมพันธ์สอดคล้อง กับการพึ่งตนเองของชุมชนได้ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ และด้านสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นหลักแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทาน พระ

บรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ คนของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป มีใจความว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 มีใจความตอนหนึ่งว่า “ความพอเพียง นี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะทอผ้า ใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้าน หรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่ง บางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก” สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (หน้า 29)

พระราชดำรัสที่พระองค์พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 มีใจความตอนหนึ่งว่า

“ให้พอเพียงนี้ ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำสมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจหรือระบบพอเพียง... คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดอันนี้ ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่า ทำอะไร ต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง”

และอีกพระราชดำรัสที่พระองค์พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ เนื่องในโอกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2542 มีใจความตอนหนึ่งว่า

“...ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่ พอกิน มีความสงบ และทำงาน ตั้งอธิษฐาน ตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่มีความพออยู่พอกิน มีความสงบเปรียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้... ฉะนั้น ถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความคิด และมีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้อื่น ซึ่งมีความคิดเหมือนกันช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดี กินดี พอสมควร ขอย้ำพอควร พออยู่ พอกิน มีความสงบไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิต และเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการ

พัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่างสังคมระดับท้องถิ่นและ
 ตลากระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้ คือ แนวทางที่สมดุล โดยใช้หลักธรรมชาติที่เป็นเหตุผล
 อย่างเชื่อมโยงพัฒนาให้ทันสมัยและก้าวสู่ความเป็นสากลได้เหมือนนานาประเทศทั่วโลกโดย
 ปราศจากการต่อต้านกระแส โลกาภิวัตน์ สรายุทธ บวรณัฏริณ, และคณะ (2554, หน้า 11-12)

ความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรายุทธ บวรณัฏริณ และคณะ (2554, หน้า 16-17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียง 10 ประการ ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อการพัฒนา ประเทศและ
 พัฒนาคคน ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการขจัดความยากจน และ การ
 ลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ
2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจชุมชน และการพัฒนา
 ศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ
3. เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้าง ข้อ
 ปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีการแข่งขัน
4. หลักการเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐาน ของธรร
 มาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ
5. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติ เพื่อ
 สร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบ โดยจับพลัด เพื่อปรับปรุงนโยบายต่างๆ ให้ เหมาะสม
 ยิ่งขึ้น และเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน
6. ในการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิด ของ
 คน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน
7. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์มีความพออยู่ พอกิน พอใช้ พึ่งตนเองได้ และ มี
 ความสุขตามอัตภาพ
8. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นตลอดจนเสรีภาพในสังคมได้
 อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตเมตตาและจิตสาธารณะ
9. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ อย่าง
 ยั่งยืนโดยไม่ทำลาย เห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
10. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่อย่างมีรากเหง้าทางวัฒนธรรม ประเพณี
 ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ค่านิยม และเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล/สังคม

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อุษณีย์ เกษมสันต์ฯ (2553, หน้า 51-52) ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับ ครอบครัวและระดับชุมชน โดยอธิบายคำว่า “พอ” ในหลักเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 พอมี พอกิน เป็นการผลิตเพื่อตนเอง เพื่อครอบครัวเป็นอันดับแรก ดังข้อความที่ว่า “กินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน” พังเงินให้น้อยที่สุด เพราะเป็นสิ่งหายากโดยเริ่มจากการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของ เพื่อจะให้เห็นส่วนที่เป็นรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย เกินความพอดี เกินความต้องการ จะได้หาทางแก้ไขด้วยการลดในส่วนนั้นๆ และอะไรที่สามารถผลิตได้เอง ก็ลองผลิตดู เช่น การปลูกผักสวนครัวในบ้าน การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินไข่ การทำปุ๋ยชีวภาพจากวัสดุเหลือใช้ในบ้านแทนการซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และการทำสบู่เหลวไว้ใช้เอง เป็นต้น ซึ่งบุคคลทุกกลุ่มอาชีพสามารถทำได้ ถ้าเป็นเกษตรกร ก็หาทางบริหารจัดการพื้นที่ตามแนวทฤษฎีใหม่เป็นหลักคนเรา ถ้าไม่โลภมาก ชีวิตก็มีความสุข ยิ่งปลดหนี้ได้ ความสุขก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

ขั้นที่ 2 อยู่ดี กินดี เป็นขั้นของการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนและในสังคมใกล้เคียง เข้าด้วยกันเพื่อก่อให้เกิดพลัง ก่อให้เกิดการผลิต เพื่อมุ่งสู่เศรษฐกิจชุมชน ด้วยการรวบรวมข้อมูล ด้านการตลาด การแปรรูปวัตถุดิบของชุมชนให้เป็นสินค้า และบริการเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น เช่น ผลผลิตของข้าวแปรรูปเป็นไส้ของสำเร็จรูป การนำสมุนไพรที่ปลูกได้มาอบแห้งบรรจุแคปซูล การทำ ปุ๋ยอัดเม็ดชีวภาพ ปุ๋ยน้ำและสารไล่แมลงบรรจุขวด เป็นต้น ซึ่งการทำเช่นนี้ได้ จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มให้เข้มแข็งมีการสร้างเครือข่ายของการพัฒนา และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านให้สูงขึ้น

ขั้นที่ 3 มั่งมี ศรีสุข ขั้นนี้เป็นการดำเนินธุรกิจชุมชนที่เกิดจากพลังสร้างสรรค์ จากเครือข่ายสหกรณ์ที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน ร่วมมือกันทำกิจกรรมผลิต และการจำหน่ายเพื่อก่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองในทุกๆ เรื่อง โดยประชาชนในชุมชนและในสังคมเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเอง เช่น เป็นเจ้าของโรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ โรงสีกลาง กิจการขนส่ง และเจ้าของตลาดกลาง การเกษตร เป็นต้น จะได้สามารถกำหนดราคาสินค้า และบริการได้เอง อันจะนำไปสู่ความมั่งมี ศรีสุข ในที่สุด และเป็นความมั่งมี ความสุขที่ยั่งยืนด้วย เพราะใช้หลักการพึ่งตนเองและการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันบนฐานของความไม่มีหนี้สิน

สุรพล ไกรสรารูดี (2554, หน้า 38-41) ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเปรียบเทียบกับหลักพุทธธรรมว่า หลักที่เป็นรากฐานของ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ตามที่ทรง พระราชทาน กล่าวโดยสรุป มี 3 หัวข้อใหญ่ คือ

1. ความพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอที่จะต้านทาน และลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จากกระแสโลกาภิวัตน์

เมื่อพิจารณาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยละเอียดแล้ว จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับหลักธรรม คือ“สัปปริสธรรม 7” ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ เป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่า“ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นการอธิบายสัปปริสธรรม 7 ในลักษณะประยุกต์นั่นเอง

ในแง่มุมมองของสัปปริสธรรม 7 ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในอีกลักษณะหนึ่ง คือ เป็นกระบวนการวิธีการใช้ปัญญาเพื่อสร้างสรรค์ ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ หมายความว่า การจะกระทำอะไรหรือ อย่างไรในกรณีหนึ่งๆ การกระทำนั้นๆ ไม่ใช่มาจากความอยาก หรือความรู้สึกของตน แต่ให้มาจาก ผลลัพธ์ของการประมวลความรู้ทั้ง 7 ประการดังกล่าว ซึ่งจะให้ผลที่เหมาะสมและตรงกับสถานการณ์ นั้นๆ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยทราบถึงการจัดทำแผนการเงินที่ดีจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองนั้นมั่นคงและยั่งยืน โดยนำหลักคำสอนในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องของการลดค่าใช้จ่าย ลดหนี้สิน วางแผนการออมและแนวทางในการเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง

การพึ่งตนเอง (Independent) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด โดยไม่เป็นภาระคนอื่นมากเกินไปมีความสมดุลและความพอดีในชีวิตเป็นสภาวะทางกายที่สอดคล้องกับสภาวะทางจิตใจที่เป็นอิสระ การพึ่งตนเองสามารถบ่งชี้ได้จากพฤติกรรมการแสดงออก ได้แก่ ความสามารถในการแก้ปัญหาและปฏิบัติตามวิถีชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2530, หน้า 214) ได้กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ลักษณะของสังคมที่สามารถอยู่ได้โดยที่ประชาชนในชุมชนนั้นมีความสุขตามอัตภาพ โดยนัยนี้ การพึ่งตนเองจึงไม่ใช่การที่สังคมดำรง อยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ อีกทั้งแบบแผนของการพึ่งตนเองก็ย่อมมีได้ หลากหลาย แล้วแต่ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ การพัฒนาอย่างพึ่งตนเอง ก็คือการลงทุนด้วยการระดมทรัพยากรทั้งหมดที่มีอยู่ในประเทศ และที่สำคัญที่สุด ก็คือทรัพยากร บุคคลในประเทศนั่นเอง คำถามที่ว่า ประเทศหนึ่งๆ สามารถพัฒนาอย่างพึ่งตนเองได้หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่าเราได้ตั้งมาตรฐาน หรือระดับของการพึ่งตนเองไว้อย่างไร มาตรฐานดังกล่าว ควรจะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองและวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ ในการดำรงชีวิต ควรใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ

1. พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น จึงควรที่สร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกเข็มต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ ใให้พยายามต่อไป พึงยึดพระราชดำรัส “การพัฒนาคน” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า “...บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรม และความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงานประกอบพร้อมกันด้วย จึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอน และบังเกิด ประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน...”

2. พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอด และเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า “...เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพรียงกันไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงาน ในหน้าที่อย่างเต็มที่ และให้มีการประชาสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นงานที่เกื้อหนุน สนับสนุนกัน...”

3. พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพ ของผู้คนในท้องถิ่นสามารถแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติ หรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งมีมากมายในประเทศ

4. พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาทดลองทดสอบเพื่อใหญ่ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำริที่ว่า “...จุดประสงค์ของศูนย์การศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่ สภาพฝนฟ้า อากาศ และประชาชน ในท้องที่ต่างกัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนเดิม...”

5. พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหัพภาคต่อไปได้ด้วย การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจ แบบพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

5.1 ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือย ในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำริที่ว่า “...ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อต้องประหยัดไปในทาง ที่ถูกต้อง...”

5.2 ให้ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความสุจริตธรรม ดังพระราชดำริที่ว่าด้วย “...ความ เจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นหลัก สำคัญ...”

5.3 ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในทางการค้าขายประกอบ อาชีพแบบต่อสู้กันรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสถึงเรื่องนี้ว่า “...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้นหมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น...”

5.4 ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากที่เป็นอยู่ โดยต้องชวนชายเฝ้าหาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่า “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเอง ให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไป ก็คือให้มีเกียรติว่าอินได้ด้วยตนเอง...”

5.5 ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ดังพระราชโอรสว่าที่ว่า “...พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลดพยายามละความชั่ว ที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้น ให้่องงามสมบูรณ์ขึ้น...”

เสรี พงศ์พิศ (2553, หน้า 32) ได้กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถของคนที่จะช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด โดยไม่เป็นภาระคนอื่นมากเกินไป มีความสมดุล ความพอดีในชีวิต เป็นสภาวะ ทางกายที่สอดคล้องกับสภาวะทางจิตที่เป็นอิสระ มีความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ มีสิ่งจำเป็นปัจจัยสี่พอเพียง เป็นความพร้อมของชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ

สุพัตรา สุภาพ (2552, หน้า 17) ได้กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง การรู้จักหารายได้หาทรัพย์สินไว้เลี้ยงตนเอง โดยไม่เป็นภาระแก่คนอื่น แม้ระหว่างเป็นเด็กและต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ก็ตาม ซึ่งเป็นการรู้จัก สร้างตัว สร้างอนาคต หากใครรู้จักช่วยตนเองแล้ว คนๆ นั้น จะเป็นบุคคลที่ไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรค ต่อความลำบาก

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2537, หน้า 62) ได้กล่าวไว้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่ชุมชนมีความสามารถที่จะ ดำเนิน โครงการและลงทุนดำเนินกิจการได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น และยังหมายถึง สมาชิกของชุมชน หรือชาวบ้านสามารถช่วยเหลือตนเองและมีขีดความสามารถที่จะแก้ปัญหา หรือ สนองความต้องการของตนเองและชุมชนได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบสำคัญของการพึ่งตนเอง

ประเวศ วะสี (2530, หน้า 33-35) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ หรือเบญจขันธ์ของชุมชน ในการพัฒนาชุมชนและสังคมที่พึงประสงค์ซึ่งเป็นหลักการช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ดังนี้

1. จิตใจที่เป็นธรรม หมายถึง จิตใจที่มีธรรมะ มีความขยันหมั่นเพียร ไม่กลัวลำบาก ไม่โลภมาก มีสันโดษธรรม ไม่จ่ายฟุ่มเฟือย จะกำหนดแบบแผนการผลิต และทำให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ

2. แบบแผนการผลิต หมายถึง กำหนดแบบแผนการผลิตให้เป็นแบบแผนการผลิต เพื่อกินเอง ใช้อย่างไร ทำให้ต้องทำหลายอย่าง เป็นเกษตรกรรมแบบผสมผสาน ซึ่งทำให้มีกิน มีใช้ครบ และธรรมชาติแวดล้อมมีความสมดุล

3. ความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อม หมายถึง ความสมดุลที่เกิดขึ้น เพราะแบบแผนการผลิตที่คำนึงถึงความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อม และขึ้นอยู่กับจิตใจมนุษย์ที่ไม่โลภมาก และ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้

4. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หมายถึง เป็นระบบการผลิตแบบใช้เอง กินเอง ความสมดุลธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรมที่ไม่ฟุ่มเฟือย ทำให้เศรษฐกิจได้สมดุล พอกิน พอใช้ไม่ขาดทุน ไม่เป็นหนี้ จึงมีชีวิตที่สงบสุข มีเวลา และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

5. ชีวิตชุมชนและวัฒนธรรม หมายถึง ระบบชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว มีอาหารการกินที่เหลือเฟือ มีเวลาที่จะช่วยเหลือกันสังสรรค์กัน และเกิดการผลิตทางวัฒนธรรมของชุมชนขึ้น คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการช่วยเหลือกัน มีสถาบันทางครอบครัวที่มั่นคง มีการนับถือลำดับอาวุโสและผู้เฒ่าผู้แก่ มีวัดเป็นสถาบันของชุมชนที่ช่วยพัฒนาจิตใจเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ทางการสาธารณสุขทางศิลปะ และวัฒนธรรมเป็นสถานสังคมสงเคราะห์และเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ

ลักษณะของการพึ่งตนเอง

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530, หน้า 34) ได้แบ่งลักษณะของการพึ่งตนเองเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ในเชิงปัจเจกบุคคล: การพึ่งตนเอง หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่กระทำโดยปัจเจกชน และครัวเรือนเพื่อบรรลุถึงการมีหลักประกันของการดำรงชีพของเขา

2. ในลักษณะกลุ่ม: การพึ่งตนเอง หมายถึง สังคม (กลุ่ม) ที่มีการจัดระบบเพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง และความร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้ การพึ่งตนเองอย่างแท้จริง ต้องกินความรวมถึงว่า กลุ่มชนนั้นมีอิสระในการตั้งเป้าหมาย และมีอิสระในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยความพยายามและกำลังของตน

เงื่อนไขในการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2539, หน้า 95-101) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขในการพัฒนาโดยมุ่งการพึ่งตนเองด้วยเงื่อนไข 6 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาจะต้องเป็นรูปแบบกลุ่ม (Collective) ชาวบ้านจะต้องอยู่รวมกันเป็น ชุมชนเป็นหมู่บ้าน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่

2. ต้องมีจิตสำนึกมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid) พื้นฐาน ก็คือการพึ่งตนเอง ขึ้นอยู่กับจิตใจ ความสมัครใจที่จะทำอย่างนั้น (กิจกรรมพัฒนา) ของผู้คน (ชาวบ้าน)

3. จิตสำนึกจะต้องผลิตซ้ำขึ้นมาอีกได้ คือ ต้องให้มันสร้างขึ้นมาใหม่ให้แจ่มชัดต่อเนื่อง

4. ต้องมีการรวมตัวกันในรูปแบบสหพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องมีการรวมตัวกัน เป็นกลุ่มในหน่วยย่อย คือ ในหมู่บ้าน และหมู่บ้านเหล่านี้ สามารถที่จะรวมกันเป็นสหพันธ์ กล่าวคือต้องพัฒนาให้เป็นเขต เขตควรมีผู้ฯ งาม โรงเรียน และศูนย์วัฒนธรรม สามารถต่อรองกับสถาบันภายนอกได้ เช่น พ่อค้าและรัฐ ได้อย่างมีพลัง น่าจะให้ความสำคัญกับงานนี้ด้วย เพื่อก่อให้เกิด เครือข่ายของหมู่บ้าน

5. การประสานวัฒนธรรม น่าจะส่งเสริมให้ชาวบ้านประสานวัฒนธรรมของตัวเอง หรือกิจกรรมของตัวกับคนอื่นๆ ในสังคมด้วย

6. ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติน่าจะเป็นชุมชนที่อนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมด้วย

ประโยชน์ของการพึ่งตนเอง

โถมสมร เหลือโกศล (2531, หน้า 34) ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของการนำเทคนิคการพึ่งตนเองจะช่วย ให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค คือ

1. ช่วยให้ตระหนักในคุณค่า ความสามารถและพลังศักยภาพของตนเอง

2. ช่วยให้คนสามารถคิดและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาล้างภายนอกหรือบุคคลอื่น แต่มีได้ หมายถึง การแยกออกจากผู้อื่น การพึ่งพาผู้อื่นเป็นอย่างรู้เท่าทันและไม่แข่งขัน หรือมุ่งครอบงำเหนือกว่า ทั้งไม่ยินยอมให้ผู้อื่นมาทำกับตนด้วย

3. ประชาชนสามารถแก้ไขปัญหา วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัด และข้อบกพร่องของตนเอง สามารถใช้ทรัพยากรหรือสิ่งที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ได้

4. การพึ่งตนเองทำให้เกิดการเป็นตัวของตัวเองในความคิด เป็นตัวของตัวเองในทัศนคติ การมองปัญหาต่างๆ

5. ช่วยให้ชุมชนและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยไม่ต้องยึดหรือมุ่งพึ่งพาระบบภายนอก ถ้ามีกิจกรรมทางเศรษฐกิจก็ทำให้ลักษณะพอเลี้ยงตัวได้ เป็นระบบที่ลดระดับ การพึ่งพาล้างภายนอกทำให้พออยู่ได้ และประชาชนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์

6. การพึ่งตนเองจะทำให้ประชาชนตื่นตัวในสิทธิและเสรีภาพของเขาเองสนใจ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองอย่างแท้จริงเพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการพึ่งตนเองได้โดยมีความสุขตามอัธยาศัย ช่วยเหลือตนเองในกิจการของตนได้มากที่สุด และเข้าร่วมกับสมาชิกในชุมชนช่วยเหลือกันและกัน มีขีดความสามารถที่จะแก้ไขปัญหา หรือสนองความต้องการของตนเองและชุมชนโดยชอบธรรม จะต้องไม่มุ่งแข่งขัน แต่เป็นการมุ่งสู่ความเป็นอิสระ มีมิตรภาพต่อกัน อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือกัน เป็นสิ่งจำเป็น คือพึ่งพาในสิ่งที่เราไม่มี เกื้อกูลสิ่งที่เรามีให้แก่ผู้อื่น การพึ่งพานี้ทำไปเพื่อให้แต่ละบุคคล หรือแต่ละชุมชนพึ่งตนเองได้นั่นเอง จนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการผันผวนทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองได้ ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นการให้ผู้ร่วมวิจัยเข้าใจเป็นรูปธรรมในแนวทางของความหมายของคำว่า การพึ่งตนเองที่ผู้ร่วมวิจัยสามารถนำไปปฏิบัติ นั้นมีความหมายว่าอย่างไร องค์ประกอบที่สำคัญของการพึ่งตนเองนั้น คือ การที่ประชาชนในชุมชน มีจิตสำนึกที่ดีในการพึ่งตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความสมดุลทั้งด้านวัตถุและจิตใจ หรือทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมได้แก่ ปัจจัยที่สำคัญ 5 ด้าน คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมนั่นเอง รวมถึงมีกระบวนการจัดการที่ดี มีผลให้ประชาชนภายใน ชุมชนมีสภาวะที่สมดุลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผู้วิจัยชี้ให้ผู้ร่วมวิจัยเห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการพึ่งตนเอง ลักษณะของการพึ่งตนเองนั้น ไม่ว่าจะเป็นลักษณะปัจเจกบุคคลหรือลักษณะ กลุ่มก็ตาม ต่างก็มีสิ่งที่พึ่งประสงค์คล้ายกัน คือการพึ่งตนเองอยู่ได้ทั้งในทางกายภาพ เช่น เศรษฐกิจ และการปกครองที่เข้าได้กับสังคมตามแบบแผนของตนเอง และการพึ่งตนเองในทางวัฒนธรรมนั้น เช่น มีความเชื่อ มีความรอบรู้พร้อมที่จะร่วมตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของสังคม อยู่บนพื้นฐานของ วัฒนธรรม ประเพณีของตนเอง และมีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกันและกัน เงื่อนไขในการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนจะต้องเป็นรูปแบบกลุ่ม มีจิตสำนึกมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันสามารถต่อรองกับสถาบันภายนอกได้ มีการประสานวัฒนธรรม ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติและน่าจะเป็นชุมชนที่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมด้วย เงื่อนไขและประโยชน์ของการพึ่งตนเอง คือ การที่ประชาชนอยู่ร่วมกัน เป็นกลุ่ม เป็นชุมชน มีจิตสำนึกร่วม โดยการพึ่งตนเองในเชิงสัมพันธ์ ได้แก่ การพึ่งตนเองในขณะที่ พึ่งพาคนอื่น เป็นการพึ่งพาที่นำไปสู่การพึ่งพา นั่นก็คือเป็นการพึ่งพาอาศัยกันอย่างรู้เท่าทันและกรอบ การมองเรื่องการพึ่งพานี้จะไม่มุ่งครอบงำเหนือกว่ากัน แต่มุ่งสู่ความเป็นอิสระและเสรีภาพต่อกัน โดยช่วยเหลือกันและกันเป็นหลัก เพื่อจะให้แต่ละบุคคล และแต่ละชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่ให้เป็นภาระของผู้อื่นมากเกินไปในทุกๆ ด้าน โดยให้มีความสมดุล ความพอดีในชีวิต ทั้งสอดคล้องและสมดุลกันระหว่างเทคโนโลยี เศรษฐกิจ

ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม/ วัฒนธรรม ดังนั้น การพึ่งตนเองนี้จึงเป็นการมองปัญหาต่างๆ แล้วจึงตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง แต่การพึ่งตนเองก็ไม่ได้หมายถึงเพียงบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มเดียวเท่านั้นจะพึ่งตนเองได้ บางครั้ง ก็ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือกลุ่มอื่นด้วย ผู้วิจัยชี้ให้ผู้ร่วมวิจัยเห็นถึงประโยชน์ของการพึ่งตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้

ความหมายของการเรียนรู้ในทางจิตวิทยานั้น หมายถึง “การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่างค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือมีประสบการณ์” การเรียนรู้ไม่ใช่เป็นการสั่งสอนหรือการบอกเล่าให้เข้าใจและจำได้เท่านั้น แต่ความหมายคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอันเป็นผลจากการสังเกตพิจารณา ไตร่ตรอง แก้ปัญหาที่บังพวน การเรียนรู้เป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เป็นความเจริญงอกงาม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นการเรียนรู้ต้องเนื่องมาจากประสบการณ์ หรือการฝึกหัด และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ควรจะต้องมีความคงทนถาวรเหมาะสมแก่เหตุ เมื่อพฤติกรรมดั้งเดิมเปลี่ยนไปสู่พฤติกรรมที่มุ่งหวัง ก็แสดงว่าเกิดการเรียนรู้ขึ้นแล้ว เสรี พงศ์พิศ (2549, หน้า 21) กล่าวว่า ความรู้ (knowledge) เป็นยุทธวิธี วิธีการปฏิบัติ แนวทาง ตอบคำถามว่า “อย่างไร” (how) เป็นความรู้เฉพาะเรื่อง เทคนิค ทักษะ

ปัญญา (wisdom) หลักการ ญาณ (insight) ต้นแบบ ตอบคำถามว่า “ทำไม” (why) เป็นหลักการเพื่อทำให้ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ หรือตัดสินใจได้ถูกต้อง

การจัดการความรู้ (knowledge management: KM) เป็นกระบวนการเรียนรู้ไม่ใช่การจัดการความรู้และทำเหมือนกับว่าความรู้เป็นสิ่งของหรือสินค้า กระบวนการเรียนรู้ทำให้เกิดความรู้แล้วนำความรู้นั้นไปใช้ในการทำงาน

ความรู้ที่ว่านี้อยู่ในที่ทำงานเป็นอันดับแรก โดยสมาชิกในองค์กร หน่วยงานนั่นเองที่มีความรู้อยู่ในตัวเอง ที่ได้จากการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ทำอย่างไรให้มีการเรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้ ทำให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ไหลเวียนภายในองค์กร ในหน่วยงาน หรือในชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง เรียนรู้โดยการนำไปปฏิบัติ แล้วสรุปบทเรียน หรือ “ถอดบทเรียน” นำไปปฏิบัติ และสรุปบทเรียน เช่นนี้เรื่อยไป เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำและการคิดไตร่ตรองร่วมกัน (action and reflection)

การเรียนรู้ร่วมกันมิใช่แต่เพียงการพยายามหา “สูตรสำเร็จ” และพยายามตอบคำถามแต่เพียงว่า “อย่างไร” (how) ซึ่งอาจจะได้แต่เพียงวิธีการ หรือเทคนิค แต่คำถามหลักขององค์กร

หน่วยงาน หรือชุมชน คือ “ทำไปทำไม – เพื่ออะไร” (why) ถ้ารู้เป้าหมายชัดเจน การเรียนรู้และ เป้าหมายเป็นอันเดียวกัน การเรียนรู้และการปฏิบัติก็จะเกิดผลดี

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ กลุ่มเป้าหมาย ได้ปรับกระบวนการทัศนคติของตนเอง มีความเข้าใจในการเรียนรู้เรื่องการจัดระบบการ ทำแผนการเงิน การลงมือปฏิบัติการจัดทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์รายรับรายจ่าย การ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดรายจ่าย มีการออม การหาช่องทางเพิ่มรายได้

แผนการเงิน

ในการจัดทำแผนการเงิน มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ คือ การทำบัญชีรายรับ/รายจ่าย และการ ออมเงินซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนการเงิน หมายถึง การบริหารจัดการเงินหรือรายได้ที่ได้มา และใช้เงินนั้นไปอย่างมี ประสิทธิภาพมากที่สุด และนับเป็นกุญแจสำคัญ ที่จะนำพาเราไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ทางการเงินได้

พระไพศาล วิสาโล เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2546 ในหนังสือ จะเลือกเงินหรือชีวิต ซึ่งพระไพศาล วิสาโล ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเงินว่าเงินคืออะไร มีประโยชน์และโทษอย่างไร กระบวนการที่ถูกต้องต่อเงินควรเป็นอย่างไรไว้อย่างน่าสนใจ พอสรุปได้

เงินเป็นสื่อกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนแต่อิทธิพลของเงินนั้น ได้ถูกสถาปนาให้เป็น ตัวชี้วัดความสำเร็จของสรรพสิ่งตั้งแต่บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ไปจนถึงประเทศ แม้แต่ ความสำเร็จของรัฐบาลก็ดูกันที่อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ยิ่งกว่าการเกิด อาชญากรรม หรือดัชนีวัดคุณภาพชีวิตของประชากร

เงินจึงกลายเป็นจุดหมายของชีวิตไปในที่สุด ผลก็คือชีวิตของเราถูกเงินครอบงำ และ ผลักดันในแทบทุกด้าน ไม่เว้นแม้กระทั่งความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือทัศนคติต่อตนเอง ทั้งหมดนี้ เกิดขึ้นในนามความเจริญก้าวหน้าของชีวิตและการพัฒนาประเทศ

ผู้คนไม่ได้ต้องการแค่มีเงินเยอะ ๆ หรือร่ำรวยเท่านั้น แต่สิ่งที่ต้องการจริง ๆ คือ มีเงิน มากกว่าคนอื่น การมีเงินมาก ๆ ไม่ได้ทำให้ ผู้คนส่วนใหญ่มีความสุขมากขึ้นเลย トラบใดที่ยังเห็น คนอื่นร่ำรวยกว่า ด้วยเหตุนี้คนส่วนใหญ่จึงไม่พอใจกับฐานะที่เป็นอยู่

อย่างไรก็ตามในโลกทุกวันนี้เราไม่สามารถปฏิเสธบทบาทของเงินได้แต่ควรทำอย่างไร เราจึงสามารถสร้างฐานทางการเงิน เพื่อให้เราเป็นอิสระพอที่จะ ใช้ชีวิตให้มีคุณค่าทำให้เงินเป็นข้า

รับใช้เรา มิใช่เป็นนายเหนือหัวเรา การเปลี่ยนแปลงบทบาทของเงินนั้นต้องอาศัยทัศนคติที่ไม่เห็นเงินเป็นใหญ่ ต้องรู้เทคนิค หรือวิธีบริหารจัดการเงินด้วย

เราจะต้องบริหารจัดการเงินที่มีอยู่ให้เป็นมีแผนการใช้จ่ายเงิน มีการใช้ความคิดที่มีเหตุผล ใช้ชีวิตที่เรียบง่ายพอเพียงรู้จักใช้จ่ายเงินอย่างระมัดระวังคุ้มค่าน้ำเงินที่จ่ายไป รู้จักเก็บออม

การจัดการแผนการเงิน

การจัดการแผนการเงิน หมายถึง การนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ โดยการมีเหตุและมีผลในการใช้จ่าย วางเป้าหมายเพิ่มรายได้และเป้าหมายการออมให้กับตนเอง

แนวคิดการปลดหนี้

เชื่อว่าคงไม่มีใครอยากเป็นหนี้ แต่ด้วยเหตุจำเป็นทั้งหลายทั้งปวง จึงทำให้หลีกเลี่ยงหนี้ไม่พ้น และเชื่อว่าผู้ที่มีหนี้ทุกคน ต้องการปลดหนี้ที่มีอยู่ให้ได้โดยเร็วที่สุด วิธีการบริหารหนี้สินที่มีอยู่ พระไพศาล วิสาโล ให้แนวคิดว่า ขยายทรัพย์สินที่ให้ผลตอบแทนต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยของการเจรจากับเจ้าหนี้ เพื่อปรับโครงสร้างหนี้ การขยายเวลาชำระหนี้ออกไป ลดรายจ่าย หารายได้เพิ่ม คือ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นให้เหลือน้อยที่สุด และหารายได้เพิ่ม เพื่อนำเงินมาผ่อนชำระหนี้ให้หมดโดยเร็วที่สุด มีวินัยในการชำระหนี้ คือ ชำระหนี้คืนอย่างเคร่งครัด โดยพิจารณาชำระหนี้ที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงสุดก่อน

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เป็นแผนที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและยอมรับร่วมกันว่าเป็นแผนการเงิน เพื่อนำไปดำเนินการในเรื่องของการใช้จ่าย และทราบที่มาของรายได้ โดยการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อจะได้ทราบว่ามียาไร ใช้จ่ายเท่าไร ใช้จ่ายไปกับอะไรบ้าง และคงเหลือเท่าไร หนี้สินเหลือเท่าไร อีกทั้งยังสามารถจัดการกับรายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้อีกด้วย เป็นการช่วยเพิ่มเงินคงเหลือได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นฐานการออม

การทำบัญชีครัวเรือน เสรี พงศ์พิศ (2552, หน้า163-165) ได้กล่าวว่า การจัดระเบียบชีวิตต้องมีข้อมูล ข้อมูลสำคัญที่สุด คือข้อมูลของตัวเอง ว่ากินอยู่อย่างไร กินอยู่อย่างไรรู้ได้จากการใช้จ่าย ไม่ทำบัญชีครัวเรือน จัดระเบียบชีวิตไม่ได้

มนัสชัย กิรติผจญ, เพ็ญศรี เลิศเกียรติวิทยา (2546, หน้า234-236) ได้กล่าวถึงการทำบัญชีครัวเรือนว่า การทำบัญชีเป็นกิจกรรมเรียนรู้อย่างหนึ่ง จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การศึกษา การฝึกตนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติพัฒนาความรู้ ความคิด และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ก่อความเจริญในด้านอาชีพหรือเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น

การทำบัญชีครัวเรือน คือ การจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนงำในการดำรงชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกจะเป็นตัวบ่งชี้อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของชีวิต สามารถนำข้อมูลอดีตมาบอกปัจจุบัน และบอกอนาคตได้ ข้อมูลที่บันทึกไว้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต ครอบครัว ชุมชน และประเทศได้

บัญชีครัวเรือน มิได้หมายถึง การทำบัญชีหรือบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้น แต่อาจหมายถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่น ๆ ในชีวิตในครอบครัว เป็นต้น เช่น บัญชีทรัพย์สิน พันธุ์พืช พันธุ์ไม้ ในครอบครัวหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ บัญชีความรู้ความคิด บัญชีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ในชุมชน บัญชีเด็กและเยาวชน บัญชีภูมิปัญญาต่าง ๆ เป็นต้น หมายความว่า สิ่งหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตของมนุษย์สามารถจดบันทึกได้ทุกอย่าง

การทำบัญชีครัวเรือนในด้านเศรษฐกิจหรือการบันทึก รายรับ รายจ่ายที่ทางราชการพยายามส่งเสริมให้ทุกคนทำกันนั้น เป็นเรื่องการบันทึกรายรับ รายจ่ายประจำวัน ประจำเดือน ว่ามีรับจากอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด มีรายจ่ายอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และปี เพื่อจะได้เห็นภาพรวมว่ามีการรับเท่าใด จ่ายเท่าใด เหลือเท่าใดหรือเกิน คือ จ่ายเกินรับเท่าใด รายการใดจ่ายน้อยจ่ายมาก จำเป็นน้อยจำเป็นมาก จำเป็นน้อยอาจลดลง จ่ายเฉพาะที่จำเป็นมาก เช่น ซื้ออาหาร ซื้อยารักษาโรค ซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การศึกษา เป็นต้น หรือการซื้อบุหรี ซื้อเหล้า หรือเที่ยวกลางคืน สิ่งเหล่านี้จำเป็นหรือไม่และแต่ละวันหรือเดือนนั้นได้จ่ายไปเป็นจำนวนเท่าใด เมื่อนำมาหักลบกลบกันแล้วขาดดุลหรือเกินดุลไปเท่าใดเมื่อเห็นตัวเลขแล้ว ก็อาจคิดให้เป็นคนมีเหตุผล เป็นคนรู้จักพอประมาณ เป็นคนรักตนเอง รักครอบครัว รักชุมชนและรักประเทศชาติมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าการทำบัญชีครัวเรือน ในเรื่องรายรับรายจ่ายและเรื่องอื่น ๆ ก็คือ วิธีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม พอดีสอดคล้องถูกต้องตามกฎหมายชาติ ที่มีความเป็นเอกภาพและดุลยภาพ อยู่เสมอ เป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่อคติเข้าข้างใคร

การทำบัญชีมีขั้นตอน ดังนี้

1. แยกรายได้และค่าใช้จ่ายแต่ละประเภทโดยใช้สมุดบัญชีบันทึกหรือจกรายการที่เกิดขึ้น
2. กำหนดรหัสประเภทรายได้และค่าใช้จ่ายเพื่อใช้สรุปประเภทของรายได้และค่าใช้จ่าย
3. นำเงินสด/เงินลงทุนเป็นตัวตั้งแล้วนำรายได้มาบวกแล้วหักค่าใช้จ่ายและแสดงยอดคงเหลือ

4. นำรายการที่เป็นประเภทเดียวกัน รวมยอดเข้าด้วยกันแล้วแยกสรุปไว้ต่างหาก โดยอาจสรุปยอดตามความต้องการ เช่น รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน เป็นต้น

ในการจัดทำรูปแบบ หรือแบบฟอร์มของบัญชีครัวเรือนนั้น ไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการแน่นอน ขึ้นอยู่กับแต่ละกิจการ หรือแต่ละบุคคลจะออกแบบฟอร์มนั้น ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับกิจการ หรือตนเอง

ดังนั้นจึงสังเกตเห็นได้ว่า ในปัจจุบันนี้ รูปแบบของบัญชีครัวเรือนมีหลากหลาย แต่ทั้งนี้ให้ยึดหลัก สารสำคัญของรายละเอียด หรือข้อความที่ต้องการในแบบฟอร์มนั้น ๆ จึงสอดคล้อง หลักการของแม่บทบัญชีที่กล่าวว่า “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ”

สรุปได้ว่า การทำบัญชีครัวเรือน เป็นการจรรยาบรรณชีวิตต้องมีข้อมูล ข้อมูลสำคัญที่สุดคือข้อมูลของตัวเอง ว่ากินอยู่อย่างไร กินอยู่อย่างไรได้จากค่าใช้จ่าย ไม่ทำบัญชีครัวเรือน จรรยาบรรณชีวิตไม่ได้ การทำบัญชีครัวเรือนไม่ใช่การทำบัญชีหรือบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้น แต่อาจหมายถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่น ๆ ในชีวิตในครอบครัว เป็นต้น เช่น บัญชีทรัพย์สิน พันธุ์พืช พันธุ์ไม้ ในครอบครัวหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ บัญชีความรู้ความคิด บัญชีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ในชุมชน บัญชีเด็กและเยาวชน บัญชีภูมิปัญญาต่าง ๆ เป็นต้น หมายความว่า สิ่งหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตของมนุษย์สามารถจดบันทึกได้ทุกอย่าง คือ วิธีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม พอดีสอดคล้องถูกต้องตามกฎหมายที่มีความเป็นเอกภาพและดุลยภาพอยู่เสมอ เป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่อคติเข้าข้างใคร รูปแบบของบัญชีครัวเรือนมีหลากหลาย แต่ทั้งนี้ให้ยึดหลัก สารสำคัญของรายละเอียด หรือข้อความที่ต้องการในแบบฟอร์มนั้น ๆ จึงสอดคล้อง หลักการของแม่บทบัญชีที่กล่าวว่า “เนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบ” ผู้วิจัยใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยเห็นแนวทางและวิธีการที่ชัดเจน

หลักการออม

การออม หมายถึง รายได้เมื่อหักรายจ่ายแล้วจะมีส่วนซึ่งเหลืออยู่ ส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่ซึ่งไม่ได้ถูกใช้สอยออกไปนี้เรียกว่า “เงินออม” $Incomes - Expenses = Savings$ โดยทั่วไปการออมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีรายได้มากกว่าการจ่ายของเขาทางที่จะเพิ่มเงินออมให้แก่บุคคล อาจทำได้โดยการพยายามหาทางเพิ่มรายได้ให้มากขึ้นด้วยการทำงานมากขึ้น ใช้เวลาว่างในการหารายได้พิเศษ หรือการปรับปรุงงานที่ทำอยู่ ให้มีประสิทธิภาพมีรายได้สูงขึ้นเป็นต้น นอกจากนั้นการลดรายจ่ายลงด้วยการรู้จักใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นและเหมาะสม ก็จะทำให้มีการออมเกิดขึ้นได้เหมือนกัน

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด (2552, หน้า 1) ได้กล่าวถึงความหมาย ของการออมไว้ ดังนี้ ความหมายของการออม “ออม” หมายถึง การเก็บหอมรอมริบ เช่น ออมทรัพย์ ออมสิน ถนอมหรือสงวนไว้ในลักษณะการอดออม กระหมึกกระหม่อม

เสรี พงศ์พิศ (2552, หน้า 166-167) ได้กล่าวว่า การออมวันนี้ต่างจากการออมวันวานของ ยุคปู่ย่าตายาย วันนั้นท่านออมข้าว เพราะไม่มีข้าวในยุ้งก็อาจอดตาย ไม่ได้ออมอาหาร เพราะมีอยู่ เต็มหน้าบ้าน หลังบ้าน กุ้ง หอย ปู ปลา ผัก หนุ่ย เต็มไปหมด ไม่ได้ออมเงิน มีเท่าไรก็ใส่ไหไปฝังไว้ในดิน เอาไปเสียดายให้รัฐ เอาไปซื้ออะไรไม่ค่อยได้ อยากได้อะไรท่านก็ต้องเอาข้าวไปแลก เรียกว่า แลกข้าว แลกของ ไม่ซื้อข้าว ซื้อของเหมือนวันนี้ วันนี้เปลี่ยนไป วันนี้ต้องออมเงิน ไม่ตั้งใจ ไม่มีวิธีที่ดีก็ออมไม่ได้ เพราะค่าใช้จ่ายมาก ความอยากได้ มากกว่าความอยากออม ออมอย่างไรจึงจะมีเงินออม ไม่ใช่ออมแล้วแบบแอบ “ทุบกระปุก” อยู่เรื่อย ต้องออมอย่างมีเป้าหมาย และวิธีการ

การออมอย่างมีเป้าหมาย แปลว่า ต้องการออมจริง ๆ ออมเพื่อเก็บเงินไว้ซื้อบ้าน ที่ดิน รถ จ่ายค่าเล่าเรียนลูก ฯลฯ ออมเพื่อเป็นหลักประกันว่า จะไม่ขาดแคลนเมื่อจำเป็น อยากรู้ก็ต้องมี เหตุผลดี ๆ ที่หนักแน่น แล้วจึงต้องตัดสินใจว่า จะออมเท่าไรต่อเดือน ถ้ารอให้เหลือถึงจะออม คงยากที่จะสำเร็จ เพราะยากที่จะเหลือ สูตรที่วันนี้คือ รายได้ – รายจ่าย = เงินออม ต้องเปลี่ยนใหม่เป็น รายได้ – เงินออม = รายจ่าย อย่างนี้มีเหลือแน่นอน ตัดยอดโอนไปบัญชีออมทุกเดือน หรือถ้ามี รายได้ไม่ประจำก็ต้องหาวิธีอื่นที่มั่นใจว่าจะไม่ “เบี้ยว” ตัวเอง

สรุปได้ว่า การออมเป็นการสร้างความมั่นคงในอนาคต ประโยชน์การออมสามารถนำ ออกมาใช้ในยามฉุกเฉิน เช่น เจ็บไข้ ส่งเสียบุตรหลานให้ได้เรียนหนังสือ ซึ่งหลักการออมแตกต่าง จากในอดีต เพราะในอดีตมีการออมที่แตกต่างจากปัจจุบันเพราะในอดีตจะไม่ออมเงิน จะออมข้าว ส่วนเงินออมไว้เพื่อเสียดายให้รัฐ แต่ในยุคปัจจุบันเปลี่ยนจากการออมข้าวมาเป็นการออมเงิน เพื่อที่จะซื้อทรัพย์สินที่ผู้ออมต้องการ หรือออมไว้เพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็น หลักการออมที่ผ่านมา จะใช้หลัก รายได้ – ค่าใช้จ่าย เหลือเป็นเงินออมแต่โอกาสเหลือนี้น้อยมากจึงเปลี่ยนเป็น รายได้ – เงินออม ที่เหลือเป็นค่าใช้จ่าย อย่างนี้มีโอกาสมีเงินออมแน่นอน นอกเสียจากผู้ออมจะเบี้ยวตัวเอง ผู้วิจัยชี้ให้ผู้ร่วมวิจัยเห็นถึงความสำคัญของการออมเพื่อความมั่นคงในอนาคต

สำนักการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (2556, หน้า 104-114) ชีวิตที่ต้องใช้เงินอย่างทุกวันนี้ และมีสิ่งกระตุ้นให้ใช้จ่ายอย่างรุนแรงตลอดเวลา เป็นการยากที่จะให้คนจำนวนมากยับยั้งชั่งใจ ไม่ไหลไปตามกระแสการบริโภคนี้ได้ เป็นสังคมที่เอาเงินนำหน้า เงินเป็นเป้าหมาย บางครั้งจึงแยก ไม่ได้ระหว่างความต้องการกับความจำเป็น ความโลกกับความพอดี

การบริหารจัดการเงิน ไม่เป็นจึงเกิดปัญหา ใช้เงินอย่างไม่มีแผน อยากกินอะไรก็กิน อยาก ได้อะไรก็ซื้อ ไม่มีแผนการใช้หนี้ ไม่มีแผนการออม ไม่มีแผนการสร้างสวัสดิการให้ตนเอง ให้

ครอบครัว บางครั้งเกิดสิ่งที่ไม่คาดฝันต้องใช้เงินมาก ต้องไปกู้ยืมคนอื่น โดยเฉพาะเงินนอกระบบ ดอกเบี้ยท่วมหัวเอาตัวไม่รอด วนเวียนอยู่ในวงจรอุบาทว์ เหมือนคนหลงอยู่ในเขาวงกต

คนที่มิวินัยในการใช้เงินเป็นคนฉลาด รอบคอบ รู้วิธีการที่จะออกออมที่ถูกต้อง คือ ได้เงินมาก็แบ่งไว้ออมทันที ไม่ใช่คิดเหมือนหลายคนว่า ได้เงินมาก็ใช้ไปก่อน เหลือเท่าไรค่อยเอาไปออม แล้วก็ไม่เคยได้ออม เพราะใช้หมดเสียก่อน และไม่เคยพอ ต้องไปกู้ยืมคนอื่นอีกต่างหาก

วิธีการง่าย ๆ ที่ทำกันทุกวันนี้ แต่ก็ยังไม่มากนักและไม่ทำกันอย่างสม่ำเสมอ คือ การทำบัญชีครัวเรือน โดยสมาชิกในครอบครัวลงบัญชีว่า วันนี้ใช้จ่ายอะไรไปบ้าง ตอนค่ำก็เอามารวมกัน หรือว่าเอาไว้ปลายเดือนเอามารวมกันทีเดียวเลยก็ได้ ก็จะมีข้อมูลมาวิเคราะห์ว่า ใช้จ่ายอะไรไปบ้าง ถ้าหากมากเกินไป ก็จะได้วางแผนว่า จะลด จะเลิกอะไรได้บ้าง บางอย่างทำเองได้หรือไม่ ถ้าไม่มีการจดการบันทึกก็ไม่ว่า ครอบครัวมีพฤติกรรมการใช้จ่ายอย่างไร มีเหตุมีผลหรือไม่ ควรวางแผนการใช้จ่ายให้ได้อย่างไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. **สุจินต์ สิมารักษ์, และคณะ, (2549, หน้า 148-149)** พัฒนากลไกการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล-อำเภอ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). ได้กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ จะกระตือรือร้นเข้าร่วมในกระบวนการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เมื่อเขาพบว่าถ้าเข้าร่วมกิจกรรมนั้นแล้ว มีความสุข รู้สึกสนุก ไม่แปลกแยกออกจากวิถีชีวิตของเขา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบไม่ได้เรียน แต่เป็นการเล่นและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน (Play & Learn) เราจะเห็นพลังที่ออกมาจากกลุ่มที่มีการเล่นและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันอย่างเห็นได้ชัด อาจกล่าวได้ว่า ธรรมชาติการเรียนรู้ของชาวบ้าน เป็นแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นวิธีการปรับเปลี่ยนเรียนรู้แบบ “Tacit to Tacit” ซึ่งผู้เรียนรู้ต้องเข้าไปอยู่ในบรรยากาศ และเงื่อนไขที่มีลักษณะเฉพาะ ที่จะทำให้ประสบการณ์นั้นประทับฝังตรงเข้าไปในจิตของผู้เรียนรู้ อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ปราศจากการใช้ภาษา แต่เป็นการเรียนรู้ผ่านการสังเกต เรียนแบบและฝึกปฏิบัติ แต่การเรียนรู้ในปัจจุบันเรามักจะข้ามความรู้ที่เป็นแบบ Socialization ไปเป็นการเอาความรู้จากภายนอก เพื่อมารับรองหรือยืนยัน (Confirmed) ให้ความรู้นั้นมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้แบบผนวกความรู้ (Combination) ซึ่งเป็นวิธีการปรับเปลี่ยนความรู้แบบ Explicit to Explicit แล้วนำมารวบรวมเป็นเอกสาร คำรับคำร่าต่าง ๆ แต่ธรรมชาติการเรียนรู้ของชาวบ้านไม่ใช่การเรียนรู้ด้วยการอ่าน ดังนั้นความรู้บางอย่างที่ข้ามขั้นตอน

ก้าวกระโดดจาก Socialization ไปสู่ Combination เลยนั่นจึงขาดหายไปจากวิถีชุมชน แต่อาจจะเข้าไปอยู่ในการจัดเก็บความรู้ในแหล่งอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชน เช่น องค์กรความรู้ที่ได้จากงานวิจัย โดยใช้ชุมชนเป็นพื้นที่วิจัยของนักวิชาการ เป็นต้น

การสรุปบทเรียนเพื่อสร้างความรู้ของชาวบ้าน เราจำเป็นต้องทำในขณะที่ความรู้ที่ยังสดอยู่ และผู้ที่อยู่ในกระบวนการ จะรู้สึกว่าการค้นพบนั้นเพิ่งผ่านมา จึงมีความสุขและกระตือรือร้น ที่ได้พูดคุยถึงบรรยากาศในการเรียนรู้ เราอาจจะมีการถอดบทเรียนได้หลายช่วง คือ ก่อนลงมือทำ ขณะลงมือทำ และหลังจากที่ลงมือทำเสร็จแล้ว โดยที่การสรุปบทเรียนหลังจากลงมือทำนั้น ไม่ควรปล่อยเวลาหลังจากที่ทำกิจกรรมเสร็จแล้วนานเกินไป เพราะจะทำให้ความรู้ที่สด จะส่งผลให้บรรยากาศ ในการถอดบทเรียนไม่สนุก และไม่มีชีวิตชีวา

สรุปได้ว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ จะกระตือรือร้นเข้าร่วมในกระบวนการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เมื่อเขาพบว่าถ้าเข้าร่วมกิจกรรมนั้นแล้ว มีความสุข รู้สึกสนุก ไม่แปลกแยกออกจากวิถีชีวิตของเขา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบไม่ได้เรียน แต่เป็นการเล่นและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน (Play & Learn) ธรรมชาติการเรียนรู้ของชาวบ้าน เป็นแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นวิธีการปรับเปลี่ยนเรียนรู้แบบ “Tacit to Tacit” โดยมีการถอดบทเรียนได้หลายช่วง คือก่อนลงมือทำ ขณะลงมือทำ และหลังจากที่ลงมือทำเสร็จแล้ว หลังจากเสร็จกิจกรรมแล้วควรมีการสรุปบทเรียนเพราะความรู้ที่ยังสดอยู่ ผู้วิจัยใช้เป็นตัวอย่างและเป็นแนวทางในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ซึ่งมีประโยชน์และใช้เป็นแนวทางในการจัดการกระบวนการเรียนรู้

2. ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน, (2554, หน้า 10-12) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สู่วิถีชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (รายงานการวิจัย). ลำปาง. กรมพัฒนาชุมชน. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยปัจจุบันที่เน้น “ชุมชน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เน้นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ทิศทางการพัฒนาเช่นนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของชุมชนที่เพิ่มขึ้น ในการมีส่วนร่วมคิดร่วมดำเนินการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อความยั่งยืนของชุมชนตนเอง โดยนัยนี้งานวิจัยที่เข้าไปศึกษากระบวนการพัฒนาต่าง ๆ จึงมีแนวโน้มที่เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานบางด้านของชุมชนที่เป็นรูปธรรม และมีกระบวนการวิจัยตามเข้าไป ตั้งแต่บันทึกความสำเร็จหรือ เงื่อนไขอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการขยายผลงานพัฒนาไปสู่ที่อื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นงานวิจัยที่แพร่หลายมากขึ้น เนื่องจากมิได้เน้นเพียงการ

วิจัยเชิงปฏิบัติการที่นักวิจัยจากพื้นที่เข้าไปคิด และริเริ่มงานพัฒนาให้กับชุมชนเท่านั้น แต่เป็นการดำเนินงานวิจัย และพัฒนาร่วมกันระหว่างนักวิจัย และชาวบ้าน

การจัดการความรู้ เป็นการจัดการกระบวนการสร้างความรู้โดยการรวบรวมจัดระเบียบ เผยแพร่ ถ่ายโอนแลกเปลี่ยนความรู้ ที่เป็นประโยชน์ ทำให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทันเวลา และทันเหตุการณ์โดยใช้ระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือ ช่วยให้การจัดการความรู้เกิดได้ง่าย และสะดวกขึ้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานของคนในองค์กรมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้

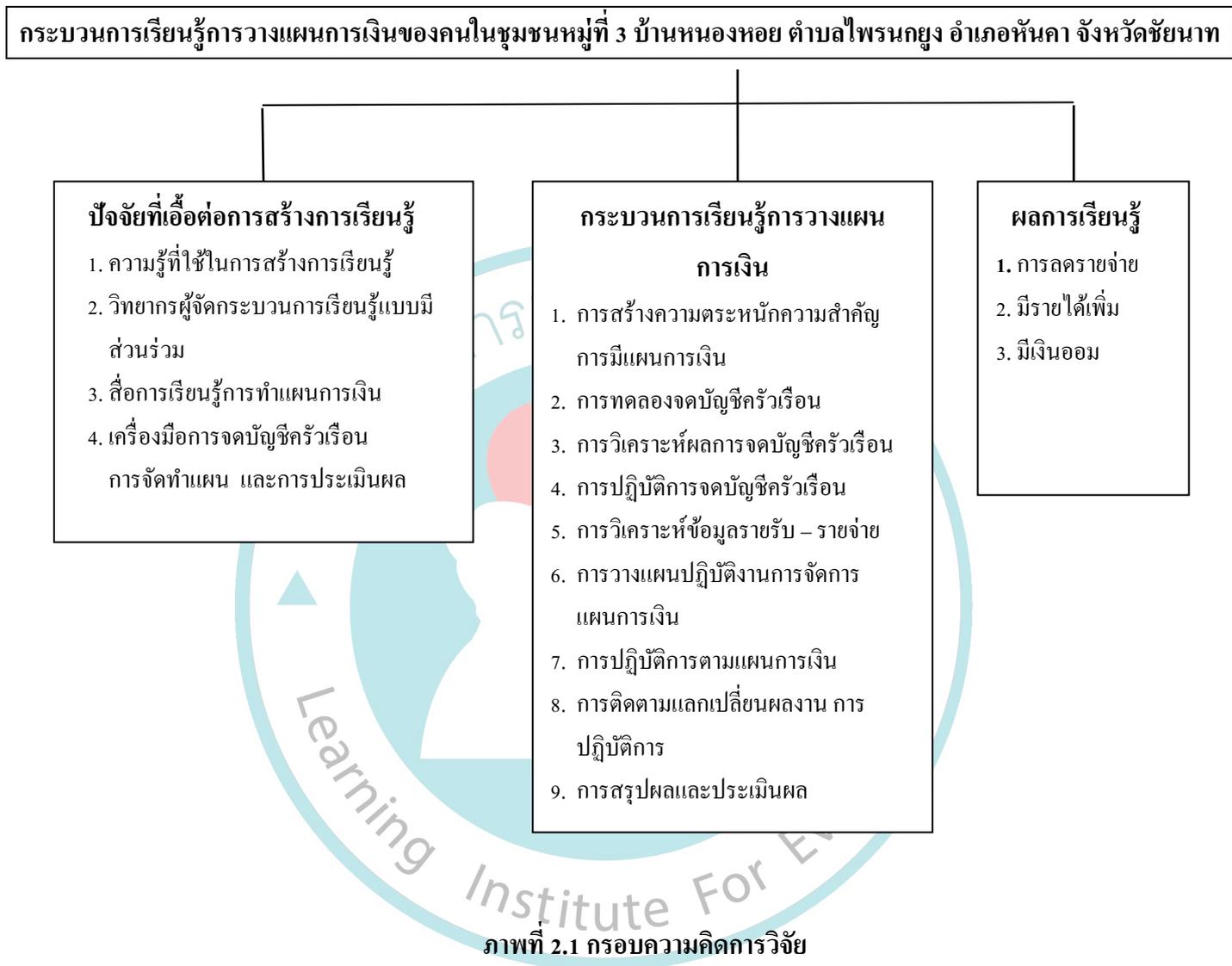
คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ต้องมีเครื่องมือและเทคโนโลยีช่วยในการค้นหาความรู้ จัดเก็บข้อมูลความรู้ การแลกเปลี่ยน มีกระบวนการการนำความรู้ไปใช้ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานและเกิดนวัตกรรม

ปัจจัยที่เอื้อให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ

มีผู้นำให้การสนับสนุน องค์กรมีวัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เกิดความรู้ในข้อมูลที่ได้ปฏิบัติ มีการฝึกอบรม มีการวัดผล ประเมินผลอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนา มีการจัดโครงสร้างขององค์กรที่เอื้อกับการเรียนรู้และคนในองค์กรที่จะปฏิบัติการการนำเสนอผลงานของขยายผล

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ เป็นการจัดการกระบวนการสร้างความรู้โดยการรวบรวมจัดระเบียบ เผยแพร่ถ่ายโอนและเปลี่ยนความรู้ที่เป็นประโยชน์ ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทันเวลา และทันเหตุการณ์โดยใช้ระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือ ช่วยให้การจัดการความรู้เกิดได้ง่าย และสะดวกขึ้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานของคนในองค์กรมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประกอบด้วยความรู้แบบฝังลึก และความรู้แบบชัดแจ้ง โดยเฉพาะความรู้แบบชัดแจ้งมีองค์ประกอบเป็นสำคัญ เช่น คน เครื่องมือและเทคโนโลยี และกระบวนการความรู้เป็นการบริหารจัดการเพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานและเกิดนวัตกรรม

กรอบความคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนอง
หอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

รูปแบบในการวิจัย

เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้าน
หนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อพัฒนาแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพึ่งตนเองได้แก่ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้
และมีเงินออมของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัด
ชัยนาท

วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

การปฏิบัติการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทีมวิจัย

- การสร้างทีมงานวิจัยผู้วิจัยใช้วิธีการชักชวนพูดคุย กับคนในชุมชนที่มีพื้นฐานความรู้
จักจากการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนร่วมกันในเรื่องประโยชน์ของการจัดทำแผนการเงินเพื่อให้
ผู้ร่วมวิจัยที่สนใจและสมัครใจเข้าร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้
- การเชิญผู้มีประสบการณ์การทำบัญชีครัวเรือน เป็นผู้มีประสบการณ์การทำบัญชีและ
ความสามารถ การเป็นวิทยากรกระบวนการมาเป็นผู้ทำหน้าที่ดำเนินการให้เกิดการพูดคุยกันของ
ทีมผู้ร่วมวิจัย

- การกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการร่วมกันโดยมีการทำความเข้าใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันและวิธีการดำเนินการร่วมกัน เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชนและเพื่อพัฒนาแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพึ่งตนเองได้แก่ การลดรายจ่าย และการมีเงินออมของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยนาท

- เตรียมข้อมูลความรู้ และวิทยากรผู้จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ตัวอย่างสื่อในการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

1. การประชุมกลุ่ม เพื่ออธิบายชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการ
2. การจัดเวทีสร้างความคิดใหม่ในการจัดการการเงิน การวิเคราะห์ปัญหาการเงิน
3. การรวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่ายของครัวเรือนความสำคัญของการอบรม
4. การทำความเข้าใจของการจดบัญชีครัวเรือน ความสำคัญของการมีแผนการเงิน
5. การจดบัญชีครัวเรือน การกำหนดเป้าหมายการออม
6. การปฏิบัติการออมเงิน การจัดทำระบบบัญชีครัวเรือน การจดบันทึก
7. การแลกเปลี่ยนผลงานและประสบการณ์ การทำแผนการเงิน
8. การประเมินผลการปฏิบัติการของตนเองและของผู้ร่วมวิจัย
9. ประเมินผลการดำเนินการและแสดงความคิดเห็นร่วมกันผู้วิจัยติดตามประเมินผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
10. พัฒนาและปรับปรุงแก้ไขร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์
11. สรุปและเขียนการทำวิจัย

กลุ่มเป้าหมายวิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมายและการเลือกกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ เป็นสมาชิกที่เป็นประชากรที่อยู่ในชุมชนตามทะเบียนราษฎร์ หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยนาท

จากการสมัครใจของสมาชิกที่เป็นประชากรที่อยู่ในชุมชนตามทะเบียนราษฎร์ หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยนาท ได้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน ดังนี้ ตารางที่ 3.1 รายชื่อกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในชุมชนตามทะเบียนราษฎร์

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ที่อยู่	อาชีพ
-------	----------------	---------	-------

ที่			
1	นายณรงค์ ศรีแก้ว (ผู้วิจัย)	100 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	ปลูกพืชผักสวน ผสม
2	นางบุญยง โกช่วย (ผู้ร่วมวิจัย)	17 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	ค้าขาย
3	นางจำปี คล้ายสร (ผู้ร่วมวิจัย)	23 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	ทำสวนมะนาว
4	นางจินดา เพ็ชรไทย (ผู้ร่วมวิจัย)	54 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	แม่บ้าน
5	นางสมศรี ทนชงยา (ผู้ร่วมวิจัย)	68 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	รับจ้างซักรีด

เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างการเรียนรู้

เครื่องมือสร้างการเรียนรู้การจัดทำแผนการเงิน

1. เวทีการพูดคุย มีเวทีที่ 1,2,3.. มีหัวข้อประเด็นการพูดคุย มีการสังเกตและมีการบันทึกความคิดเห็นของผู้ร่วมวิจัยในแต่ละเวที
2. แบบบันทึกบัญชีครัวเรือนของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย
3. แบบพูดคุยสอบถามกลุ่มผู้ร่วมวิจัยในประเด็นการเข้าร่วมวิจัย การเข้าร่วมปฏิบัติการตามขั้นตอนของแผนการเงิน การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และประโยชน์จากการทำแผนการเงิน

วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. เครื่องมือสร้างการเรียนรู้การจัดทำแผนการเงิน
การจัดเวทีการเรียนรู้

เวทีที่ 1 การปรับกระบวนการทัศนผู้ร่วมการวิจัย

- การศึกษาสื่อตัวอย่างการสร้างการเรียนรู้การทำแผนชีวิต การทำบัญชีครัวเรือน และจัดเตรียมเพื่อนำมาใช้ในการสร้างแรงบันดาลใจ

- ประสานเชิญบุคคลที่มีประสบการณ์ทำบัญชีครัวเรือนแล้วชีวิตดีขึ้นในเวที
- จัดทำแผนปฏิบัติการเวทีปรับกระบวนการทัศน
- การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์เวทีเรียนรู้
- จัดสถานที่ เพื่อเหมาะสมกับการทำกระบวนการเรียนรู้
- จัดทำแผนประเมินผู้เข้าร่วมงานวิจัย ถึงความคิดเห็นต่อการดำเนินชีวิตของตน

การมีแผนชีวิต ความกระตือรือร้น ความสนใจการทำบัญชีครัวเรือน

เวทีที่ 2 การเรียนรู้การวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายครัวเรือน

- จัดทำแบบบันทึกข้อมูลรายรับ-รายจ่ายครัวเรือน เพื่อฝึกการบันทึก
- จัดทำบันทึกการสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมวิจัย
- การบันทึกตัวเลข
- การวิเคราะห์ตัวเลข
- ความสนใจการปฏิบัติการต่อเนื่อง
- การซักถามทำความเข้าใจ
- จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นต้องการบันทึกบัญชีครัวเรือน

เวทีที่ 3 การพัฒนาแผนการเงินสู่การปฏิบัติ

- จัดทำแบบประเมินความตั้งใจปฏิบัติการลดรายจ่าย-เพิ่มรายได้
- จัดทำแบบสรุปตัวชี้วัด การพัฒนาการปฏิบัติการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ของแต่ละคน

ละคน

- จัดทำประเด็นการพูดคุยผลการดำเนินงาน
- แบบประเมินความก้าวหน้าของผู้ร่วมวิจัย

2. แบบบันทึกบัญชีครัวเรือน ใช้แบบของชมรมครูบัญชีอาสา สำนักตรวจบัญชีสหกรณ์ จังหวัดอุทัยธานี

3. แบบพูดคุยสอบถาม ได้โดยการตั้งประเด็นในการพูดคุย และสังเกตพฤติกรรมเพื่อใช้บันทึกผลการดำเนินงาน

ตรวจสอบความเชื่อมั่นเครื่องมือ

1. ทำเครื่องมือให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และที่ปรึกษาร่วม ตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยปรับแก้แล้วให้ตรวจสอบอีกจนกว่าจะไม่มี การปรับแก้แล้วนำไปใช้
2. นำเครื่องมือไปทำลองพูดคุยหรือสัมภาษณ์กับผู้ร่วมวิจัย ว่าเข้าใจในประเด็นที่ถาม แล้วตอบ และการตอบเป็นอย่างไร

สถานที่ในการวิจัย

ชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย

มีนาคม พ.ศ. 2560 – พฤษภาคม พ.ศ. 2561

ปฏิทินการปฏิบัติงาน

ขั้น ตอนที่	การศึกษาดำเนินงาน	เดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 – พฤษภาคม พ.ศ. 2561															
		มีค	เมษ	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมษ	พค	
1.	การเตรียมความรู้ ประสานวิทยากรชักชวนเพื่อนร่วมเป็น ทีมวิจัย	←————→															
2.	การจัดเวทีสร้างความคิดใหม่ในการ จัดการการเงิน การวิเคราะห์ปัญหา การเงิน การรวบรวมข้อมูลค่าใช้จ่าย ของครัวเรือนความสำคัญของการอบรม	←————→															
3.	การทำความเข้าใจของการจดบัญชี ครัวเรือน ความสำคัญของการมี แผนการเงิน การทดลองการจดบัญชี ครัวเรือน การกำหนดเป้าหมายการ ออม				←————→												
4.	การปฏิบัติการออมเงินการจัดทำระบบ						←————→										

	บัญชีครัวเรือน การจดบันทึก																	
5.	การแลกเปลี่ยนผลงาน และ ประสบการณ์ การทำแผนการเงิน																	
6.	การประเมินผลการปฏิบัติการ ของตนเองและของผู้ร่วมวิจัย																	
7.	เขียนรายงานวิจัยและจัดพิมพ์																	

ตารางที่ 3.1 ปฏิทินการปฏิบัติงาน

การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากการประชุมกลุ่ม เลือกรวมเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง มีการเปิดเวทีเพื่อปรับกระบวนการทัศนร่วมกัน การวิเคราะห์ปัญหาภาพรวมด้านการเงินของคนในชุมชนร่วมกัน มีการตั้งเป้าหมายร่วมกัน เช่นตั้งเป้าในการลดหนี้สิน การตั้งเป้าหมายในการลดรายจ่ายร่วมกัน และการตั้งเป้าหมายการมีเงินออมร่วมกันจากการทำบัญชีครัวเรือน พุดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และแก้ไขปรับปรุงร่วมกัน มีการประเมินผลและสรุปผลร่วมกันจากการเปิดเวทีในแต่ละครั้ง โดยใช้เครื่องมือแบบสังเกต เครื่องมือแบบพุดคุยหรือสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยการตั้งประเด็นสังเกตและประเด็นพุดคุยหรือสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลที่ได้อาจบันทึก การบันทึกมีทั้งบันทึกเป็นข้อมูลและการบันทึกเป็นภาพถ่าย เพื่อใช้ตอบคำถามและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินของชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนอง
หอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอนันทบุรี จังหวัดชัยนาท ได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดที่กำหนด
ในวิจัยครั้งนี้ เพื่อตอบคำถามการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ข้อมูลบริบทชุมชน

อาณาเขต

ทิศเหนือ

ติดต่อกับบ้านไพรนกยูงหมู่ที่ 5 ตำบลไพรนกยูง อำเภอนันทบุรี
จังหวัดชัยนาท

ทิศใต้

ติดต่อกับ เขตตำบลเนินขาม อำเภอนันทบุรี จังหวัดชัยนาท

ทิศตะวันออก

ติดต่อกับบ้านตลุกหมู่ที่ 10 ตำบลไพรนกยูง อำเภอนันทบุรี
จังหวัดชัยนาท

ทิศตะวันตก

ติดต่อกับบ้านหนองกงหมู่ที่ 11 ตำบลไพรนกยูง อำเภอนันทบุรี
จังหวัดชัยนาท

ประวัติความเป็นมาบ้านหนองหอย

บ้านหนองหอย เป็นชุมชนเก่าแก่เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่เป็นป่าไม้ ที่มีความหนาแน่นและมี
สัตว์ป่าชุกชุมเพราะมีพื้นที่ติดต่อกับเทือกเขาราวเทียนทองซึ่งมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ในสมัยก่อนมี
แหล่งอาหารตามธรรมชาติ เช่น หน่อไม้ เห็ดโคน ยาสมุนไพร เป็นต้น ต่อมามีการแบ่งเขตการ
ปกครองกันใหม่เพื่อพัฒนาให้เกิดความเจริญ บ้านหนองหอยจึงอยู่ในเขตของหมู่ที่ 3 ของตำบล
ไพรนกยูง อำเภอนันทบุรี จังหวัดชัยนาทซึ่งมีพื้นที่ 3.2 ตารางกิโลเมตร เป็นชุมชนที่มีอายุ 80 ปี ซึ่ง
ในปัจจุบันมีครัวเรือนทั้งหมด 87 ครัวเรือน

จำนวนประชากร

บ้านหนองหอยมีจำนวนประชากร	293	คน
เป็นชาย	156	คน
เป็นหญิง	137	คน

การประกอบอาชีพ

ประชาชนของหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่มันสำปะหลัง ทำไร่ข้าวโพด ทำนา ทำสวนและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งต้องอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก

ด้านสังคม ประเพณี วัฒนธรรม

ประชาชนของหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ร่วมกันจัดงานประเพณีสงกรานต์และประเพณีลอยกระทง เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม

ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนในอดีต

เนื่องจากพื้นฐานอาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร โดยการทำไร่ ทำนา ทำสวนและเลี้ยงสัตว์โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่มีแต่พอความเจริญเข้ามาการประกอบอาชีพก็มีวิวัฒนาการสมัยใหม่เข้ามาช่วยมากมาย ประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นและรายได้คงที่บางรายมีรายได้ลดลงจึงทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก เงินไม่พอใช้ มีหนี้สิน ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเรื่อย ๆ และชาวบ้านมักจะไม่มีแผนเรื่องการใช้จ่าย การเก็บออม มีความคิดว่าจุดไปแล้วก็แก้ปัญหาไม่ได้ เสียเวลาจุด จึงขาดการวางแผนด้านการเงิน

ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยได้เตรียมการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความรู้เรื่องการทำแผนการเงิน ศึกษาข้อมูลการเงินของคนในหมู่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

จากบริบทของคนในชุมชนจะเห็นได้ว่ามีอาชีพเป็นเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ หากเข้ากินค่าไม่มีการแผนการเงินจึงใช้ชีวิตแบบมีก็ใช้ถ้าไม่มีก็หาเงินแบบผิดวิธี เช่น กู้บ้าง ยืมบ้าง จึงทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่มีหนี้สิน ไม่มีเงินออม บางคนก็ต้องไปทำมาหากินในต่างแดน ผู้วิจัยได้ปรึกษากับนายละเอียด ปั้นสุข นักวิชาการชำนาญพิเศษ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร กรมวิชาการเกษตร เขตที่ 5 จังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนมาเป็นวิทยากรกระบวนการจะทำให้คนสนใจการทำแผนการเงินด้วยการมีกระบวนการเป็นขั้นตอน ซึ่งนายละเอียดได้ตอบตกลงจึงคิดชวนเพื่อนบ้านในชุมชนที่สนิทกันเข้าร่วมกระบวนการ

จัดทำแผนการเงินถึงจะได้ประโยชน์ด้วยตนเอง มีการเตรียมการตั้งแต่ช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนกรกฎาคม 2561 และได้วางแผนการดำเนินการร่วมกับวิทยากรกระบวนการและทีมวิจัยด้วยกัน ซึ่งได้ผู้ร่วมวิจัยที่สนับสนุน

ตารางที่ 4.1 รายชื่อผู้ร่วมวิจัยที่สนับสนุน

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ที่อยู่	อาชีพ
1	นายณรงค์ ศรีแก้ว (ผู้วิจัย)	100 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	ปลูกพืชผักสวนครัว
2	นางบุญยง โกช่วย (ผู้ร่วมวิจัย)	17 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	ค้าขาย
3	นางจำปี คล้ายสร (ผู้ร่วมวิจัย)	23 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	ทำสวนมะนาว
4	นางจินดา เพ็ชรไทย (ผู้ร่วมวิจัย)	54 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	แม่บ้าน
5	นางสมศรี ทนข้งยา (ผู้ร่วมวิจัย)	68 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท	รับจ้างซักรีด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

เวทีการพูดคุยครั้งที่ 1 เพื่อปรับกระบวนการที่ต้นการมีแผนการเงินเงิน วันที่ 30 สิงหาคม 2560 ณ ศาลาเอนกประสงค์ ผู้ร่วมเวทีจำนวน 6 คน (รวมผู้วิจัยและวิทยากรกระบวนการ)

การเตรียมการ วิทยากรกระบวนการได้ชวนผู้วิจัยทำแผนการพูดคุย โดยมีประเด็นการพูดคุยและการเตรียมอุปกรณ์ เตรียมสื่อให้เกิดการเรียนรู้คือ

1. VDO เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน รายการคนดีบ้านฉัน
2. แบบฟอร์มการจดบัญชีครัวเรือน

และวิทยากรกระบวนการได้แนะนำให้ผู้วิจัยได้เตรียมการประเมินผลการจัดทำเวทีพูดคุยไว้ เพื่อได้ทราบผู้ร่วมการวิจัยมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างไร

การดำเนินการวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ณ ศาลาเอนกประสงค์

วิธีการ วิทยาการกระบวนการตั้งประเด็นการคุย

1. สาเหตุของรายรับไม่พอรายจ่าย

1. ผู้ดำเนินการตั้งประเด็นพูดคุยสถานการณ์การเงินของครอบครัวเป็นอย่างไร ให้แต่ละคนคิดและเล่าให้เพื่อนฟัง

2. ผู้ดำเนินการจดข้อมูลแต่ละคนในกระดาษปริปรชาร์ตให้ทุกคนได้เห็นข้อมูลของเพื่อนๆ

3. ช่วยกันวิเคราะห์สาเหตุด้านการเงินครอบครัวนั้นมาจากอะไร

4. ผู้ดำเนินรายการสรุปสาเหตุเป็นภาพรวม

2. ประโยชน์การมีแผนชีวิต แผนการเงิน

1. ผู้ดำเนินการได้เล่าถึงประสบการณ์การทำแผนการเงิน และการทำบัญชีครัวเรือน
ของคุณ

2. ผู้ดำเนินรายการสอบถามผู้ร่วมวิจัย ฟังแล้วรู้สึกอย่างไรกับการทำบัญชีครัวเรือน

3. ร่วมกันสรุปประโยชน์การทำแผน

4. ตัวอย่างประโยชน์การทำแผนการเงิน รายการคนดีบ้านฉันให้ดู ผู้ดำเนินรายการเปิด VDO

3. ร่วมกันแสดงความคิดเห็น วิธีการจดบันทึกข้อมูลรายรับ-รายจ่าย

1. ผู้ดำเนินรายการเขียนแบบบันทึกตามข้อเสนอของผู้ร่วมวิจัยว่ามีรายการรับอะไรบ้าง และการมีรายจ่ายประจำวัน และรายจ่ายการทำอาชีพอะไรบ้าง

2. ทดลองเติมตัวเลขในแบบฟอร์มนั้น และวิเคราะห์ข้อมูลรายรับรายจ่ายร่วมกัน

4. สอบถามความคิดเห็นความสามารถการจดบันทึกข้อมูลรายรับ-รายจ่าย มีการทดลองจดกันก่อน 1 สัปดาห์ แล้วนำมาพูดคุยกันต่อ

5. นัดหมายการพบกัน สถานที่ เวลา การนำข้อมูลมาพูดคุยต่อกัน

การดำเนินงาน

โดยผู้วิจัยได้แนะนำวิทยาการกระบวนการ นายละเอียด บันสุข ได้ให้ผู้ร่วมวิจัยได้รู้จัก แล้วนายละเอียด เริ่มดำเนินการชวนคุย

ประเด็นแรก ขณะนี้สถานการณ์การเงินของครอบครัวแต่ละครอบครัวเป็นอย่างไร ผู้เข้าร่วมมี 5 คน จากการประเมินผลแต่ละขั้นตอนการปรับกระบวนการทัศนพบว่า ทั้ง 5 คน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงสถานการณ์การเงินของตน โดยไม่คิดว่าจะเป็นความลับของครอบครัว หรือเป็นเรื่องน่าอาย ทั้งนี้เพราะรู้ตัวตนของเราก่อนว่าเรามีปัญหาการเงินอยู่ตรงไหน เพื่อมาหาแนวทางแก้ปัญหาจากความคิดเห็นโดยรวมทั้ง 5 คน พบว่า

จากนั้นวิทยากรได้ให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนได้พูดถึงชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละคน โดยให้แต่ละคนพูดถึงชีวิตความเป็นอยู่ของตัวเองและรายได้ รายจ่าย หนี้สิน และเงินออม ซึ่งในแต่ละคนได้พูดถึงถึงรายได้ รายจ่ายและหนี้สินทุกคนก็ได้บอกเล่าหมด ยกเว้นเงินออม วิทยากรกระบวนการได้ถามผู้ร่วมวิจัยว่าทำไมถึงไม่พูดถึงเงินออมคำตอบที่ได้คือ ทุกคนไม่มีเงินออมกันเลย มีแต่หนี้สินกันทั้งนั้น แต่บางคนก็ไม่มีหนี้สินแต่ก็ไม่มีเงินออม รวมทั้งผู้วิจัยด้วยที่มีรายได้ น้อยมาก รายจ่ายก็มี ลงทุนทำการเกษตรเกี่ยวกับพืชผักสวนผสมก็มีหนี้สินเหมือนกัน

จากสภาพการเงินของครอบครัวเช่นนั้น ได้ความคิดเห็นร่วมว่า สาเหตุให้เป็นหนี้และไม่ มีเงินออมนั้น มาจากอะไร ของทั้ง 5 คน คือการมีรายจ่ายในหลายๆ เรื่อง ของครอบครัวแต่ยังไม่ สามารถสรุปได้แน่ชัดว่า จ่ายอะไรมากน้อยอย่างไร และรายจ่ายเหล่านั้นมีความจำเป็นต่อการ ดำเนินวิถีชีวิตหรือเป็นความอยากที่สามารถตัดออกไปได้

วิทยากรกระบวนการ นายละเอียด ปั้นสุข ผู้มีประสบการณ์การทำบัญชีครัวเรือนมาเป็น วิทยากรกระบวนการ เริ่มจากการนำประสบการณ์ทำบัญชีครัวเรือนของตนมาแลกเปลี่ยน

ภาพที่ 4.1 แนะนำวิทยากรกระบวนการ นายละเอียด ปั้นสุข

ได้เล่าถึงประสบการณ์เมื่อครั้งที่ทำงานอยู่ที่พัฒนาชุมชน อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท โดยมีตำแหน่งเป็นเพียงแค่ลูกจ้างของรัฐบาล และได้กล่าวถึงตัววิทยากรเองว่ามีประสบการณ์ใน การทำบัญชีครัวเรือนและผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้รู้ถึงที่มาของรายรับ – รายจ่ายของ

ตนเองซึ่งในตอนแรกก็ไม่ได้สนใจที่จดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้ในบางครั้ง รายรับไม่พอกับรายจ่ายที่เกิดขึ้นจนบางครั้ง ค่าลงทะเบียนเรียนของบุตรสาวยังไม่พอจ่าย แต่ตนเองได้ลงพื้นที่รณรงค์ให้ชาวบ้านในการลงพื้นที่แต่ละครั้ง ให้ทำบัญชีครัวเรือน หลังจากลงพื้นที่บ่อยและหลายครั้งก็ซึมซับมาเรื่อย และได้ทดลองทำดูโดยการจดบันทึกบ้าง ไม่จดบันทึกบ้าง จึงทำให้มองไม่เห็นผลของจดบันทึกบัญชีครัวเรือน จนมีอยู่ครั้งหนึ่งเข้าไปตรวจเยี่ยมชาวบ้านเพื่อติดตามผลการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนของตำบลโพนางคำออก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัย มีชาวบ้านคนหนึ่งได้ทำการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนทุกวันและทำด้วยความตั้งใจ ผลของการจดบันทึกปรากฏว่า หนี้สินที่กู้จาก ธ.ก.ส. มาทำนานั้นหมดแถมมีเงินฝากธนาคารอีกเป็นจำนวนมากมาย และได้ปรับเปลี่ยนจากอาชีพทำนาไปเปิดร้านขาย เครื่องมือการเกษตร และมีทุนรับซื้อข้าวจากชาวนา ปัจจุบันเป็นพ่อค้าใหญ่เป็นที่นับหน้าถือตาของคนในชุมชนในเมื่อเห็นการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรรายนี้ วิทยากรกระบวนการจึงได้ทำการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างจริงจัง ซึ่งผลของการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนจึงทำให้สามารถ มีเงินเหลือและมีเงินพอส่งลูกสาวได้เรียนจนจบปริญญาได้อย่างสบายไม่ขัดสนเหมือนอย่างแต่ก่อน ซึ่งลำบากมากเวลาลูกสาวขอเงินลงทะเบียน จากตัววิทยากรกระบวนการเคย เทียวกลางคืน คืมสุรา สูบบุหรี่ ใช้จ่ายโดยไม่มีการวางแผน หลังจากปรับเปลี่ยนและจดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้รู้ว่าค่าใช้จ่ายในหลาย ๆ อย่างสามารถลดและออมไว้ นั้นสามารถส่งลูกสาวได้เรียนจบถึงปริญญาได้อย่างสบาย เพียงแค่ลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยและไม่จำเป็นก็จะทำให้มีเงินเหลือได้มากพอขอเพียงแค่มีวินัยในการใช้จ่าย และจดบันทึกรายจ่ายทุกครั้งจะทำให้เรารู้ว่ารายจ่ายที่ใช้จ่ายไปนั้นมีความจำเป็น หรือไม่จำเป็นมากน้อยเพียงใด และนี่คือประสบการณ์ของวิทยากรกระบวนการ และได้สรุปเป็นข้อ ๆ ดังดังนี้

1. จุดเริ่มต้นที่ดีของการมีฐานะทางการเงินที่ดี ก็คือ จดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย
2. ถ้าเราอยากรู้จักตัวเราเองก็ควร จดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพราะจะทำให้เรารู้พฤติกรรมของตัวเอง
3. ถ้าอยากให้เรามีวินัยในการใช้จ่าย ก็ควรจดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย
4. ถ้าเราไม่มีความสามารถในการเงินเราควรจดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพราะจะทำให้เรารู้ที่มาและที่ไปทางการเงินของเราเองและยังสามารถลดหรือ แก้ไขได้ด้วยตัวของเราเอง

ผู้วิจัยและทีมได้ฟังแล้วรู้สึกชื่นชมสนใจประสบการณ์ของวิทยากรและถามวิทยากรกระบวนการว่า จะทำได้จริงหรือ แคการจดบันทึกรายจ่ายแล้วจะทำให้มีเงินเหลือจริงหรือ วิทยากรกระบวนการได้กล่าวว่า มีเงินเหลือแน่นอนถ้ามีหนี้สินก็จะลดทันที ขอเพียงเรามีวินัยในการใช้จ่าย และจดบันทึกรายจ่ายทุกครั้งลงบัญชีครัวเรือน และนำรายจ่ายที่จดบันทึกนั้น มาวิเคราะห์ดูว่า มีรายจ่ายอะไรบ้างที่ไม่มีประโยชน์ ถ้าเราลดรายจ่ายนั้นลงก็จะทำให้เราจ่ายน้อยลง วิทยากรกระบวนการได้ยกตัวอย่างเรื่องการเล่นหวยทั้ง หวยใต้ดินและสลากกินแบ่งรัฐบาล

วิทยากรได้ถามผู้ร่วมวิจัยรายหนึ่งว่า เล่นหวยครั้งละเท่าไร ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลครั้งละเท่าไร ผู้ร่วมวิจัยตอบว่า เดือนละประมาณ 800 บาท วิทยากรกระบวนกรจึงบอกว่า ถ้าเล่นหวยแค่ครั้งละ 800 บาท 1 ปี จะเท่ากับ 9,600 บาท ต่อปี แต่ถ้าไม่เล่นหวยก็จะมีเงินเก็บ ปีละ 9,600 บาท แล้วคิดว่า จะเล่นต่อไปหรือไม่ถึงแม้บางครั้งอาจถูก แต่ความเป็นจริงแล้วเราเสียมากกว่าได้ใช่หรือไม่ ผู้ร่วมวิจัยได้ตอบว่าใช่วิทยากรกระบวนกรกล่าวว่ายังมีตัวอย่างอีกมากมาย หลังจากนั้นผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้มีการพูดคุยกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผู้วิจัยสังเกตเห็นผู้ร่วมวิจัยซึ่งต่างก็ชื่นชมในตัวของวิทยากรกระบวนกรอย่างเห็นได้ชัด

เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยได้เกิดแรงบันดาลใจจากการดูตัวอย่างบุคคลหรือกลุ่มชุมชนที่ผลักดันให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยให้ดู VDO เรื่อง คนดีบ้านฉัน ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุปคือ ผู้ที่จัดบัญชีครัวเรือนจะพบว่าตนเองจ่ายอะไรมาก จ่ายอะไรในสิ่งที่ไม่จำเป็นและลดได้ แล้วเริ่มลดรายจ่ายตนเอง เช่น ปรับการใช้ชีวิตของตนเอง ทำสวนครัวปลูกผักกินเอง เลี้ยงไก่ไข่ แล้วชีวิตมีความสุขขึ้น

ภาพที่ 4.2 VDO เรื่องคนดีบ้านฉัน

หลังจากดู VDO จบแล้ว พวกเราทั้ง 5 คน ได้ร่วมกันสรุปถึงกระบวนการส่งเสริมการทำ การเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนของชมรมกลุ่มหมู่บ้านอสา สำนักตรวจบัญชีสหกรณ์ จังหวัด

อุทัยธานี และคิดร่วมกันว่าพวกเราต้องช่วยกันทำให้เป็นตัวอย่างการทำแผนการเงินของหมู่บ้าน บ้าง โดยมีผู้วิจัยเป็นแกนนำ ทำให้เกิดการเรียนรู้ โดยทั้ง 4 คน และผู้วิจัยเห็นร่วมกันว่าการทำบัญชีครัวเรือนจะเป็นข้อมูลให้เกิดการวางแผนการเงิน คือ

1. รู้ว่ามีรายจ่ายอะไรบ้าง อะไรคือความจำเป็น อะไรคือความอยากที่ลดลงหรือไม่จ่ายเลยก็ได้ ถ้าเราวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งที่จ่ายมาเกินนั้น ไม่จำเป็นและเป็นโทษ เช่น กินน้ำอัดลมมาก ซึ่งขนมกรุบกรอบให้ลูกหลานเป็น โทษต่อสุขภาพด้วย

2. ควรมีรายรับเท่าใด มาจากอะไรบ้าง เวลาใน 1 วัน เรายังสามารถทำงานอะไรเพิ่มได้อีกหรือไม่ เพื่อเพิ่มรายรับ

การรู้ข้อมูลทำให้สามารถกำหนดเป้าหมาย 1 เดือนจะมีเงินออมเท่าใด จะหมดหนี้เมื่อใด ต้องจัดการเวลาตนเองอย่างไร เพื่อใช้เวลาในการไปทำอาชีพเสริมอื่นๆ เพิ่มรายได้ต่อครอบครัว

วิทยากรกระบวนการได้ชวนทีมผู้วิจัยจึงร่วมกันกำหนดแบบฟอร์มการบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่าย โดยช่วยกันคิดว่าพวกเราส่วนมากมีรายรับจากอะไรบ้างแล้วลองยกตัวอย่างตัวเลขบันทึกร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในการจดบัญชี

ตารางที่ 4.2 ตัวอย่างการจดบันทึกบัญชีในรูปแบบฟอร์มบัญชีรายรับ-รายจ่าย

วัน/เดือน/ปี	รายรับ			
	การประกอบอาชีพ	สวัสดิการจากรัฐ	ถูกให้	อื่นๆ
15/12/60	740.-		2,000.-	
16/12/60	420.-			120.-
17/12/60				70.-
รวม	1,160.-		2,000.-	190.-

วัน/เดือน/ปี	รายจ่าย			
	ค่าอาหาร	ค่าโทรศัพท์	ค่าน้ำ/ค่าไฟ	รวม
15/12/60	215.-	100.-	842.-	
16/12/60	197.-			800.-
17/12/60	125.-			
รวม	537.-	100.-	842.-	800.-

ผลจากการพูดคุยผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความสนใจมีความตั้งใจในการเข้าร่วมการจัดกระบวนการในครั้งนี้ แต่ยังมีบางคนที่ยังไม่มั่นใจว่าจะสามารถลดหนี้สินได้จริงหรือไม่ ผู้วิจัยได้พูดคุยเพื่อให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมวิจัยในการเข้าร่วมกระบวนการในครั้งนี้

เวทีการพูดคุยครั้งที่ 2 การทำข้อมูลการจดบัญชีรายรับ-รายจ่าย มาพูดคุยกัน

เมื่อครบ 1 สัปดาห์ ได้มาพบกันทำข้อมูลใน 1 สัปดาห์มาคุยกัน พบว่ายังไม่มีข้อมูลเพิ่มขึ้นมากเท่าใด และบางคนยังสับสนว่าที่จดนั้น ถูกช่องข้อมูลหรือไม่ ได้ช่วยกันเพิ่มเติมให้กัน โดยมีผู้วิจัยที่ได้นำความรู้และประสบการณ์จากการอบรมจากสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนและเคยสอนนักศึกษามาเป็นผู้ให้คำแนะนำให้และมีวิทยากรจากสหกรณ์มาช่วยสอนเพิ่มเติม และได้มีการนัดหมายให้มีการจดบัญชีครัวเรือนกันต่อเนื่อง ตามแบบฟอร์มที่ได้จากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ แต่ให้เพิ่มเติมรายการที่ชัดเจนในช่องรายจ่ายที่ครอบครัวมีการจ่ายเพิ่มขึ้น ในแบบฟอร์มเอง ให้ครบ 1 เดือน แล้วมาพบกันใหม่อีกครั้ง เพื่อนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และวางแผนการทำแผนการเงินร่วมกันใหม่ในวันที่ 3 ตุลาคม 2561

การติดตามและประเมินผลในระหว่างเดือน

ในระหว่างเดือน ผู้วิจัยได้ติดตามแบบไม่เป็นทางการ โดยการไปเยี่ยมดูการจดบันทึกบัญชีของผู้ร่วมวิจัยที่บ้าน ผลซึ่งพบว่าในการจดบันทึกบัญชีในแต่ละครั้งของผู้ร่วมวิจัยยังมีผู้ร่วมวิจัยบางคนลืมจดบันทึก และบางคนจดบันทึกบัญชีไม่ถูกช่อง ผู้วิจัยได้บอกและอธิบายให้ผู้ร่วมวิจัยได้ฟังจนเป็นที่เข้าใจ และยืนยันว่าจะจดบันทึกบัญชีทุกวัน และจะปฏิบัติให้ถูกต้อง ถ้าไม่เข้าใจจะเดินไปหาผู้วิจัยเอง เมื่อเห็นว่าผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่มีความเข้าใจในการจดบันทึกบัญชี และมีการจดบันทึกบัญชีถูกต้อง ซึ่งบางคนชอบและสนุกกับการปฏิบัติกิจกรรมในครั้งนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนัดผู้ร่วมวิจัยรวมกันอีกครั้งในวันที่ 3 ตุลาคม 2561 ณ ศาลาเอนกประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติต่อไปอีกเพื่อความก้าวหน้าในการเข้าร่วมกระบวนการในครั้งนี้

เวทีพูดคุยครั้งที่ 3 การวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายครัวเรือน

การนัดหมายพบกัน ในวันที่ 3 ตุลาคม 2560 ประเด็นการพูดคุย วิทยากรได้พูดคุยถึงการนำข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ของแต่ละครอบครัวมาแลกเปลี่ยนผลการบันทึกจะเห็นตัวเลขรายรับ-รายจ่ายของแต่ละครัวเรือน ให้แต่ละคนได้นำเสนอตัวเลขรายรับ-รายจ่ายของแต่ละคน

ภาพที่ 4.4 เวทีพูดคุยครั้งที่ 3 การวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายครัวเรือน.

นายณรงค์ ศรีแก้ว (ผู้วิจัย) มีอาชีพ ปลูกผักสวนผสม ได้รวบรวมข้อมูลมาปรากฏว่า มีรายรับ 6,220 บาท ตลอดทั้งเดือน และมีหนี้สินทั้งสิ้น 5,700 บาท ในส่วนของรายจ่ายทั้งเดือน 6,986 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีรายจ่ายมากกว่ารายรับ

นางบุญยง โกช่วย (ผู้ร่วมวิจัย) มีอาชีพขายกาแฟอยู่ในหมู่บ้าน ได้รวบรวมข้อมูลของตนเองมาปรากฏว่า มีรายรับ 12,630 ตลอดทั้งเดือนและมีหนี้สิน 12,000 บาท ในส่วนของรายจ่ายทั้งเดือน 12,765 บาท ซึ่งมากกว่ารายรับเล็กน้อย แต่อย่างไรก็ตามถือว่ายังมีรายจ่ายที่มากกว่ารายรับ

นางจำปี คล้ายสร (ผู้ร่วมวิจัย) มีอาชีพทำสวนมะนาว ได้รวบรวมข้อมูลในเดือนที่ผ่านมาปรากฏว่ามีรายรับ 5,132 บาท ตลอดทั้งเดือนและมีหนี้สิน กู้ยืมมาจากกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นจำนวนเงิน 20,000 บาท และมีรายจ่ายทั้งเดือน 5,441 บาท ซึ่งก็มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ

นางจินดา เพ็ชรไทย (ผู้ร่วมวิจัย) ไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรเป็นแม่บ้าน เก็บใบตองขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้รวบรวมข้อมูลของตนเองมาปรากฏว่ามีรายรับทั้งเดือน 5,530 บาท ไม่มีหนี้สิน และมีค่าใช้จ่ายทั้งเดือน 5,412 บาท เป็นคนเดียวที่มีรายรับมากกว่ารายจ่าย แต่ก็ไม่มีเงินออม

นางสมศรี ทนชั่งยา (ผู้ร่วมวิจัย) ประกอบอาชีพ รับจ้าง ชัก อบ รีด และปลูกผักสวนครัว ข้อมูลที่รวบรวมจากเดือนที่ผ่านมา ปรากฏว่ามีรายรับทั้งสิ้น 8,265 บาทต่อเดือน มีหนี้สินจากยืมญาติจำนวน 4,000 บาท และมีรายจ่ายตลอดทั้งเดือน 8,457บาท ซึ่งมีรายจ่ายมากกว่ารายรับเช่นกัน

วิทยากรกระบวนการให้ข้อคิดเห็นว่าที่แต่ละคนนำเสนอตัวเลขมานั้น ขาดรายละเอียดว่ารายจ่ายนั้นจ่ายอะไรบ้าง ให้ดูตัวเลขในแบบจดบัญชี โดยให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนได้นำข้อมูลรายรับ - รายจ่ายและหนี้สินของแต่ละคนมา เพื่อที่จะนำข้อมูลของแต่ละคนมาที่จัดมาสร้างการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์รายจ่ายของแต่ละคนว่ามีการจ่ายอะไรบ้าง ร่วมกันวิเคราะห์ว่ารายจ่ายดังกล่าวที่แต่ละคนรวบรวมมานั้น เป็นรายจ่ายที่สามารถลดได้หรือไม่โดยให้ทุกคนช่วยกันคิด โดยการถามผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทุกคน ซึ่งข้อมูลที่ทุกคนนำมานั้น ไม่มีใครเลยที่มีรายได้มากกว่า

รายจ่าย ดังนั้นวิทยากรกระบวนการจึงนำข้อมูลของทุกคนให้ทุกคนวิเคราะห์ว่าเป็นเพราะเหตุใดถึงมีค่าใช้จ่ายมากกว่า รายรับ ซึ่งสิ่งที่ทุกคนเหมือนกันคือ การเล่นเกม ซึ่งการเล่นในแต่ละครั้งหลายบาทเลยทีเดียว และนอกจากนั้นใน แต่ละคนยังมีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับสังคม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงแต่ก็เป็นค่าใช้จ่ายที่หลีกเลี่ยงค่อนข้างยาก ยังมีเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยอีก เช่น เหล้า/เบียร์ บุหรี่ เครื่องดื่มบำรุงกำลัง ในแต่ละเดือนทุกคนจ่ายไปเป็นเงินค่อนข้างมาก ดังนั้น วิทยากรกระบวนการจึงชี้ให้ทุกคนเห็นถึงสาเหตุที่ทำให้ค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายรับจากข้อมูลที่ได้นำมา และได้ให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลของตัวเอง แล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันผลจากการพูดคุยกัน และวิเคราะห์ร่วมกันว่าควรลดสิ่งแรกคือการเล่นเกม และลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับอบายมุขลง ส่วนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับสังคมก็พิจารณาตามความเหมาะสม ส่วนค่าใช้จ่ายประเภทอื่นที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น บัญชี ยามาแมลง สอร์โม่มน น้ำยาต่าง ๆ ก็ให้ลดลงโดยการหาอย่างอื่นทดแทนตามความเหมาะสม โดยให้ทุกคนตั้งเป้าหมายว่าจะลดค่าใช้จ่ายอะไรได้บ้าง มีแนวทางลดได้อย่างไร

วิทยากรกระบวนการสรุปและชี้ให้เห็นว่า การไม่มีแผนการเงินนั้น ก่อให้เกิดอะไรบ้าง ถ้าทุกคนไม่มีแผนการเงินก็จะไม่รู้ที่มาของรายรับ และการใช้จ่ายของแต่ละครั้งที่ใช้จ่ายออกไป เป็นการใช้จ่ายที่คุ้มหรือไม่ ดังนั้นถ้าเราไม่มีแผนการเงิน ไม่รู้รายรับ และรายจ่ายจะทำให้เกิดหนี้สิน โดยไม่รู้ตัว เพราะการใช้จ่ายในทุกครั้งเชื่อว่า มีความจำเป็นทั้งนั้น แต่ถ้าเรามีแผนการเงินจะทำให้เรารู้ว่า ตัวเรารับเท่าไร และควรจ่ายเท่าไรเพียงพอหรือไม่อย่างไรและสิ่งที่สำคัญเรามีโอกาสเพิ่มรายได้จากทางใดได้บ้าง

เพื่อเป็นการทดสอบความเข้าใจ วิทยากรกระบวนการได้ให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทดลองให้จดบันทึกรายรับและรายจ่ายลงในบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นการฝึกปฏิบัติในการจดบันทึกบัญชี และเป็นการซักซ้อมความเข้าใจของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทุกคนว่ามีความเข้าใจจริงหรือไม่ และให้เริ่มปฏิบัติการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายลงในบัญชีครัวเรือนซึ่งเป็นของจริงตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 เป็นต้นไป

จุดประสงค์ที่ 2

เพื่อพัฒนาแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพึ่งตนเอง ได้แก่ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การมีเงินออมของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

เวทีที่พูดคุยครั้งที่ 4 การพัฒนาแผนการเงินสู่การปฏิบัติ

การเตรียมการ เนื่องจากการคุยในครั้งนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะต้องมีแผนการเงินและนำไปปฏิบัติว่าจะได้ผลตามแผนอย่างไรบ้าง จึงเชิญวิทยากรกระบวนการมาร่วมวางแผนการพูดคุยและเชิญเป็นผู้นำดำเนินการได้

ภาพที่ 4.5 เวทีที่พูดคุยครั้งที่ 4 การพัฒนาแผนการเงินสู่การปฏิบัติ

เนื้อหาสำคัญการพูดคุยในเวที

- เป้าหมายชีวิตของแต่ละครัวเรือน ทีมวิจัยมีเป้าหมายอย่างไร
- จะมีแผนการลดรายจ่ายหรือลดหนี้สิน หรือมีเงินออมอย่างไรบ้าง
- จะมีการเพิ่มรายรับอย่างไรได้บ้าง

การดำเนินการ

วิทยากรกระบวนการมีการตั้งประเด็นพูดคุยและทีมร่วมวิจัยร่วมกันแสดงความคิดเห็น นำหลักการวิเคราะห์ความสำคัญจากรายวิชาการวางเป้าหมายชีวิตมาชวนพูดคุย

1. วิทยากรกระบวนการตั้งประเด็นรายจ่ายที่จ่ายเป็นประจำนั้นอะไร จำเป็นต่อชีวิตที่ลดไม่ได้อะไร เป็นเพียงความอยากที่ลดได้ ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันคิดและดูข้อมูลตนเอง

2. วิทยากรกระบวนการให้แต่ละคนวางแผนการลดรายจ่าย การมีเงินออมและการมีเป้าหมายใช้หนี้
3. วิทยากรกระบวนการ ตั้งประเด็นการพูดคุย การจะมีรายได้เพิ่มแต่ละครอบครัว ต้องทำอะไรบ้าง
4. วิทยากรกระบวนการ ให้แต่ละคนเขียนเป้าหมายในการทำแผนแต่ละเดือน จะเพิ่มรายได้จากอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด จะลดรายจ่ายอะไรได้บ้าง จะมีเงินออมจำนวนเท่าใด เมื่อแต่ละคนเขียนแล้วแลกเปลี่ยนเหตุผลต่อกัน
5. นัดหมายการลงมือทำและการ ไปเยี่ยมเขียนพูดคุยซึ่งกันและกัน

การนำแผนสู่การปฏิบัติ

หลังจากที่แต่ละคนมีแผนการเพิ่มรายได้ มีแผนการลดรายจ่ายและการมีเงินชำระหนี้สินแล้วแต่ละคนก็ไปดำเนินการตามแผน โดยผู้วิจัยได้รับการมอบหมายจากวิทยากรกระบวนการให้ทำหน้าที่ในการไปพบปะพูดคุยกับเพื่อนหากมีปัญหาให้ประสานวิทยากรเพื่อเข้ามาให้ความเข้าใจในการปฏิบัติ ผู้วิจัยและทีมดำเนินการต่อเนื่องเป็นเวลาประมาณ 6 เดือน

เวทีการพูดคุยครั้งที่ 5 การสรุปผลการดำเนินการตามแผน

ในวันนัดหมาย วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยและทีมงาน ได้นำข้อมูลการจดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่าย มานำเสนอผลการจดบัญชีซึ่งรายรับ-รายจ่ายที่ได้ ให้ความสนใจถึงการจดในแบบฟอร์มและการสรุปยอดเงินรายรับ-รายจ่าย ใน 1 เดือนที่ผ่านมา ถึงการลดรายจ่ายหรือเพิ่มรายได้ของครอบครัว การมีส่วนร่วมของคนในครอบครัวที่ได้รวบรวมข้อมูลของตนเอง เพื่อมารวมจดเป็นรายการของครอบครัว ยังไม่เห็นผลชัดเจนเพราะเพิ่งผ่านเวลาไปเพียง 2 เดือน แต่ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้บ้างคือ ลดค่าเล่นหวย ลดค่าน้ำอัดลมของคนในครอบครัว ลดค่าไฟลงได้บ้าง แต่รายรับยังไม่สามารถเพิ่มขึ้นได้เพราะยังไม่มีเวลาที่จะทำอาชีพเสริมอื่น หรือทำให้อาชีพหลักมีรายได้เพิ่มเพราะต้องมีความรู้มาเพิ่มเติมด้วยจึงจะสามารถทำอาชีพ หรือพัฒนาอาชีพได้

จากเวทีการพูดคุย จากคำถามหลายเวทีต่อเนื่องกันมานี้ทำให้ที่ชาวบ้านมักจะมีคำถามเกี่ยวกับการจดบัญชีครัวเรือนที่ว่า จะจดไปทำไม จดแล้วได้อะไร จะจดอย่างไร ใครเป็นคนจดนั้น ทีมผู้วิจัยได้คำตอบแล้ว จึงมีความเข้าใจถึงการมีแผนทางการเงิน จะทำให้รู้ถึงที่มาของรายรับและรู้ว่าได้ใช้จ่ายอะไรไปบ้างซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันคิดวางแผนเป้าหมายและจะปฏิบัติตามแผนให้ได้อย่างต่อเนื่อง

นายณรงค์ ศรีแก้ว (ผู้วิจัย) มีอาชีพ ปลูกผักสวนผสมได้วางแผนการเงินว่าจะต้องชำระหนี้สินให้หมด และมีเงินออมให้ได้ภายในระยะเวลา 1 ปี โดยมีแผนเพิ่มรายได้ จากผลผลิตทางเกษตร โดยได้ตั้งเป้าหมายไว้ในระยะเวลา 6 เดือนจะมีรายได้เพิ่มเฉลี่ยเดือนละ 1,000บาท ส่วน

แผนการลดค่าใช้จ่ายผู้วิจัยตั้งเป้าหมายว่า จะลดและเลิกสูบบุหรี่ ลดและเลิกการเล่นหวย ถ้าสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมายจะทำให้ค่าใช้จ่ายลดลงและจะทำให้มีเงินเหลือสามารถตั้งเป็นเป้าหมายการมีเงินออมได้ อย่างน้อยออมได้เดือนละ 500 บาท เป็นขั้นต่ำ ถ้าปฏิบัติตนและมีวินัยในการใช้จ่ายอย่างจริงจัง

นางบุญยง โกช่วย (ผู้ร่วมวิจัย) มีอาชีพขายกาแฟอยู่ในหมู่บ้าน ได้วางแผนการเงินว่า จะต้องชำระหนี้สินให้หมด และมีเงินออมให้ได้ภายในระยะเวลา 1 ปี โดยมีแผนเพิ่มรายได้ จากการขายข้าวเหนียว-ไก่ย่างเพิ่มเติมจะทำให้สามารถมีรายได้มากขึ้นอย่างน้อย วันละประมาณ 200 บาท ส่วนแผนการลดค่าใช้จ่ายผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายว่า จะลดและเลิกเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ลดและเลิกการเล่นหวย ถ้าสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมายจะทำให้ค่าใช้จ่ายลดลงและจะทำให้มีเงินเหลือสามารถตั้งเป็นเป้าหมายการมีเงินออมได้ อย่างน้อยออมได้เดือนละ 1,000 บาท เป็นขั้นต่ำถ้าปฏิบัติตนและมีวินัยในการใช้จ่ายอย่างจริงจัง

นางจำปี คล้ายศรี (ผู้ร่วมวิจัย) มีอาชีพทำสวนมะนาว ได้วางแผนการเงินว่า จะต้องชำระหนี้สินให้หมด และมีเงินออมให้ได้ภายในระยะเวลา 2 ปี มีแผนเพิ่มรายได้ จากผลผลิตทางเกษตร โดยการปลูกผักปลอดสารพิษขาย เป็นการสร้างอาชีพเสริมจะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนแผนการลดค่าใช้จ่ายผู้ร่วมวิจัยได้ตั้งเป้าหมายว่า จะลดและเลิกการเล่นหวย เลิกใช้ปุ๋ยเคมี ยาม่าแมลง โดยหาสิ่งทดแทนเช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักแทนจะทำให้มีรายจ่ายลดลงมีเงินเหลือสามารถเก็บไว้ชำระหนี้และเป็นเงินออม เป้าหมายการออมต้องมีเงินออมได้ อย่างน้อยออมได้เดือนละ 300 บาท เป็นขั้นต่ำถ้าปฏิบัติตนและมีวินัยในการใช้จ่ายอย่างจริงจัง

นางจินดา เพ็ชรไทย (ผู้ร่วมวิจัย) ไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรเป็นแม่บ้าน ได้วางแผนการเงินว่า จะต้องออมให้ได้ภายในระยะเวลา 2 เดือน มีแผนเพิ่มรายได้จากการขายใบตองเพิ่ม โดยปลูกกล้วยเพิ่มในพื้นที่บริเวณบ้านที่ว่างจะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนแผนการลดค่าใช้จ่ายผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายว่า จะลดและเลิกการเล่นหวยอย่างเด็ดขาด เป้าหมายการออมต้องมีเงินออมได้ อย่างน้อยออมได้เดือนละ 500 บาท เป็นขั้นต่ำถ้าปฏิบัติตนและมีวินัยในการใช้จ่ายอย่างจริงจัง

นางสมศรี ทนชั่งยา (ผู้ร่วมวิจัย) ประกอบอาชีพ รับจ้าง ชัก อบ ริด และปลูกผักสวนครัว ได้วางแผนการเงินว่า จะต้องชำระหนี้สินให้หมด และมีเงินออมให้ได้ภายในระยะเวลา 6 เดือน มีแผนเพิ่มรายได้ จากการปลูกผักปลอดสารพิษขาย เป็นการสร้างอาชีพเสริมจะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนแผนการลดค่าใช้จ่ายผู้ร่วมวิจัยได้ตั้งเป้าหมายว่า จะลดและเลิกการเล่นหวย และค่าใช้จ่ายบางอย่างที่เกินความจำเป็น ทำให้มีรายจ่ายลดลงมีเงินเหลือสามารถเก็บไว้ชำระหนี้และเป็นเงินออม เป้าหมายการออมต้องมีเงินออมได้ อย่างน้อยออมได้เดือนละ 500 บาท เป็นขั้นต่ำถ้าปฏิบัติตนและมีวินัยในการใช้จ่ายอย่างจริงจัง

หลังจากที่วิทยากรกระบวนการและผู้วิจัยได้พูดถึงวิธีการพัฒนาแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ โดยการให้ทุกคนวางเป้าหมายการวางแผนชีวิตและแผนการเงิน ซึ่งทุกคนก็ได้วางแผนและได้มีการตั้งเป้าหมาย การลดค่าใช้จ่าย และวิธีการเพิ่มรายได้ ตั้งเป้าหมายลดหนี้สิน และมีเงินออมจากการสังเกต ผู้วิจัยเห็นว่าทุกคนมีความตั้งใจ และมีความเชื่อมั่นว่าสามารถทำได้ตามแผนและเป้าหมายที่ให้ไว้ ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่าจะไปติดตามผลการดำเนินงานของผู้ร่วมวิจัยในระหว่างเดือน เพื่อเป็นการติดตามการจดบันทึกบัญชีรายรับ-รายจ่ายในบัญชีครัวเรือนที่สม่ำเสมอและถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง โดยออกไปแบบไม่เป็นทางการที่บ้านเพื่อติดตามดูว่าผู้ร่วมวิจัยได้ปฏิบัติได้ตามแผนและเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ก่อนนัดรวมกันเพื่อสรุปผลประจำเดือน

การติดตามผลการดำเนินงานแบบไม่เป็นทางการ

ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ร่วมวิจัยจะพบปะพูดคุยกันเป็นประจำ ถึงการทำแผนการเงินสู่การปฏิบัติ ทุกคนเริ่มมีความเข้าใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนกันมากขึ้นมีวินัยในการใช้จ่ายมากขึ้น และตั้งใจที่จะทำให้ได้ตามแผนและเป้าหมายที่ได้วางไว้ ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความมุ่งมั่นที่จะทำต่อไป โดยมองเห็นว่ามีประโยชน์ ที่จะได้รับรู้ว่าตนเองในแต่ละเดือนนั้นมีรายรับเท่าไรและมีการใช้จ่ายอะไรบ้าง ถึงแม้จะมีผู้ร่วมวิจัยบางคนยังมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ แต่ในวันข้างหน้าถ้ายังรักษาวินัยในการใช้จ่ายก็จะทำให้รายจ่ายนั้นลดลงได้ ในส่วนของผู้ร่วมวิจัยที่มีรายจ่ายลดอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ การจ่ายค่าห่วย และค่าใช้จ่ายบางอย่างที่เกินความจำเป็น เช่น ค่าบุหรี ค่าเบียร์และยังมีอีกหลายอย่างที่สามารถลดลงได้ และมีผู้ร่วมวิจัยบางคนเริ่มมีเงินออมถึงแม้จะมีเพียงรายเดียว แต่ก็มองเห็นว่าน่าจะมีแนวโน้มประสบความสำเร็จกับการทำวิจัยครั้งนี้ เพียงแค่ทุกคนมีวินัยในการใช้จ่ายและเห็นอย่างชัดเจนทุกคนชอบเล่นห่วยแม้แต่ผู้วิจัยเอง ก็ชอบเล่นห่วย ทุบบุหรี เพียงแค่ลดค่าใช้จ่ายเหล่านี้ก็จะมีรายจ่ายที่ลดลง ก็ต้องติดตามผลการดำเนินอีกในครั้งต่อไป การนำแผนสู่การปฏิบัติ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้บอกกับผู้ร่วมวิจัยให้ทุกคนมารวมกันอีกครั้ง เพื่อเป็นการติดตามผลการดำเนินงานและสรุปผลการดำเนินงาน ในวันที่ 1 เมษายน 2561

การติดตามผลการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงาน

การนัดพบรวมกันในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2561 ครั้งนี้เป็นการพบปะกันเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน และสรุปผลการดำเนินงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันพร้อมทั้งแสดงผลการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้นำมาแสดงผลการบันทึกบัญชีครัวเรือนของแต่ละคนเพื่อสรุปผลการดำเนินงานร่วมกันดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.6 เวทีการพูดคุยครั้งที่ 5 การสรุปผลการดำเนินงานตามแผน

ผลการดำเนินงานของ นายณรงค์ ศรีแฉ้ว (ผู้วิจัย) ซึ่งได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะลดค่าใช้จ่ายโดยเลิกจ่ายค่าบุหรี เลิกจ่ายค่าเครื่องดื่มชูกำลัง และค่าหวย นั้นปรากฏว่าลดลงได้ตามเป้าหมาย เพราะ ผู้วิจัยได้ตั้งใจที่จะเลิกบุหรีเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายให้กับตัวผู้วิจัยเอง ส่วนเครื่องดื่มชูกำลังก็จ่ายลดลง ผู้วิจัยตั้งเป้าหมาย การมีเงินออม ในเดือนนี้ผลการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน รายรับเพิ่มขึ้นอีกนิดหน่อย จากเมื่อเดือนที่ผ่านมามีรายรับ 6,316 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 6,784 เนื่องจากราคาพืชผักสวนครัวมีราคาสูงขึ้นตั้งแต่ช่วงเทศกาลตรุษจีน ส่วนรายจ่ายจากเดิม 6,112 บาท ผลการจดบันทึกรายจ่ายบัญชีครัวเรือนในเดือนนี้ลดลงอีกนิดหน่อย แต่ค่าใช้จ่ายบางรายการเพิ่มขึ้น คือ ค่าเสื้อผ้า และรองเท้าแต่ค่าใช้จ่ายก็ยังน้อยกว่าเดือนที่ผ่านมา ซึ่งรายจ่ายในเดือนนี้ จำนวน 6,098 บาททำให้มีเงินเหลือออมไว้ใช้หนี้สินได้ จำนวน 686 บาท เหตุที่มีเงินเหลือออมเพราะไม่ต้องจ่ายค่าบุหรี ค่าเครื่องดื่มชูกำลัง และค่าหวย จึงทำให้มีเงินเหลือออมไว้ชำระหนี้

สรุปผลการดำเนินงานของผู้วิจัยได้มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอในทุกวัน โดยใช้แผนการเงินมาประกอบในการวางแผนการลดค่าใช้จ่ายที่ชัดเจน มีการวางแผนเพิ่มรายได้ที่เป็นไปได้ แต่ในเดือนนี้ผลผลิตยังไม่สามารถนำออกจำหน่ายได้จึงทำให้มีรายได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่ในเดือนถัดไปถ้าผลผลิตสามารถนำออกจำหน่ายได้ ก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายที่วางไว้ ถ้าผู้วิจัยมีวินัยในการใช้จ่ายจะทำให้มีเงินเหลือออมได้ตามเป้าหมาย สามารถ เก็บไว้ใช้ในยามจำเป็นเปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกันให้กับตัวผู้วิจัยเอง ซึ่งผู้วิจัยมีความมั่นใจว่า ถ้ามีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ลงในบัญชีครัวเรือนนั้นสามารถทำให้ชีวิตของผู้วิจัยเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เพราะทำให้รู้รายรับ และรายจ่าย ทำให้มีวินัยในการใช้จ่าย มีเงินออม

สามารถชำระหนี้ได้ และมีเงินออมไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน สร้างความมั่นคง สร้างความมั่งคั่ง และสร้างความยั่งยืน ในอนาคต

ผลการดำเนินงานของ นางบุญยง โกช่วย (ผู้ร่วมวิจัย) ได้ตั้งเป้าหมายไม่มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห่วย ลดค่าเครื่องคัมนี่มีแอลกอฮอล์และลดค่าใช้จ่ายบางอย่างที่คิดว่าเกินความจำเป็นมีเงินเหลือออมเพื่อชำระหนี้ ในเดือนนี้ผลการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนมีรายรับเพิ่มขึ้น เนื่องมาจากการวางแผนเป้าหมายคือ การขายข้าวเหนียว-ไก่ย่าง ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเมื่อเดือนที่ผ่านมา จำนวน 12,885 บาท และจากผลการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายบัญชีครัวเรือน มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 17,820 บาท และจากผลการใช้จ่ายที่ต้องการปฏิบัติให้ได้ตามเป้าหมายมีรายจ่ายทั้งสิ้น 16,450 บาท จากการที่มีรายจ่ายสูงขนาดนี้เพราะได้ลงทุน ซื้ออุปกรณ์ และวัสดุที่ใช้ในการขายข้าวเหนียว-ไก่ย่าง เช่น เตาย่างไก่ ข้าวเหนียว และไก่ที่ใช้ในการย่างเพื่อขาย รวมทั้งเครื่องปรุงต่าง ๆ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นแต่ก็มีรายจ่ายสูงตามไปด้วย ถึงรายจ่ายจะสูงขึ้นแต่ก็ยังน้อยกว่ารายรับ ค่าใช้จ่ายที่ลดลงชัดเจน คือ ค่าห่วยไม่ต้องจ่ายเพราะเดือนที่ผ่านมาไม่มีการซื้อห่วย ยังมีรายจ่ายเกี่ยวกับเครื่องคัมนี่มีแอลกอฮอล์ แต่ก็จ่ายลดลงมาก ทำให้มีเงินออมเพื่อชำระหนี้ได้ถึง 1,370 บาท โดยผู้ร่วมวิจัยแยกเป็น เงินสำหรับชำระหนี้ 1,000 บาท และเงินส่วนที่เหลือ 370 บาท ได้จัดเป็นเงินออม

สรุปผลการดำเนินงานของผู้ร่วมวิจัย ผู้ร่วมวิจัยรายนี้ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้มาก มีความรับผิดชอบในการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้อง มีการจดบันทึกทั้งเดือนไม่เลยวันซึ่งผลปรากฏว่ามีการพัฒนาด้านรายรับที่มากขึ้นกว่าเดิม ผู้วิจัยคิดว่าถ้าผู้ร่วมวิจัยมีวินัยในการใช้จ่าย มีความรับผิดชอบในการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายลงในบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

ผลการดำเนินงานของนางจำปี คล้ายศรี ผู้ร่วมวิจัยรายนี้ มีความเข้าใจและมีวินัยในการบันทึกบัญชีครัวเรือนทุกวัน ซึ่งก่อนมีการวางแผนการเงิน มีรายรับ 5,132 บาท หลังจากมีแผนการเงินและรายรับจดบันทึกในบัญชีครัวเรือน ผลปรากฏว่ายังมี รายรับที่น้อยอยู่แต่ก็มากกว่าเดิม ซึ่งรายรับในเดือนนี้มี จำนวน 5,228 บาท ในเดือนนี้มีรายจ่ายน้อยกว่า เดือนก่อนการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินอยู่เล็กน้อย ซึ่งก่อนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินมีรายจ่าย จำนวน 5,441 บาทในเดือนนี้หลังจากมีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน มีรายจ่ายจำนวน 5,378 บาท มากกว่ารายรับอยู่เล็กน้อย รายจ่ายมากเนื่องมาจากมีความจำเป็นต้องจ่ายค่ายาและค่าปุ๋ยที่ใช้กับต้นมะนาว เพราะปุ๋ยหมักที่ทำเองยังใช้งานไม่ได้ต้องใช้ระยะเวลา จึงมีความจำเป็นต้องซื้อปุ๋ยเคมีมาใช้ เพราะต้นมะนาวกำลังเจริญเติบโต ผู้วิจัยแนะนำให้ผู้ร่วมวิจัยลดค่ายาฆ่าแมลงโดยผู้วิจัย สอนให้ทำน้ำหมักไล่แมลงแบบง่าย ๆ ซึ่งก็ได้ผล ผู้วิจัยยังสอนให้ทำปุ๋ยจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายน้อยมากและได้ผลมากกว่าปุ๋ยเคมีซึ่งก็สามารถเริ่มนำมาใช้ได้บ้างแล้ว และในช่วงนี้ผลของมะนาวก็ยังไม่ออก ไม่ได้มีขายต้องรอเวลาอีกกระษะหนึ่งดังนั้นในเดือนนี้

รายรับของผู้วิจัยก็ยังมีไม่มากดูจากผลรวม รายรับของผู้ร่วมวิจัยที่จดบันทึกในบัญชีครัวเรือนในเดือนนี้มีจำนวน 5,264 บาท ส่วนรายจ่ายที่รวมมาจากการจดบันทึกในบัญชีครัวเรือนนั้นมีจำนวน 5,211 บาท ซึ่งน้อยกว่ารายรับเป็นเดือนแรกเนื่องจาก มีการลดค่าใช้จ่ายค่าห่วยลง และยังมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปุ๋ยเคมีแต่ก็ไม่มากเหมือนทุกเดือนที่ผ่านมา ในส่วนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ก็ลดลงกว่าเดิมเล็กน้อย แต่ก็ถือลดลงซึ่งในเดือนนี้ผู้ร่วมวิจัยก็พยายามใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้มีรายจ่ายน้อยที่สุด

จะเห็นได้ว่าผู้ร่วมวิจัยมีความตั้งใจที่พัฒนาตนเอง และมีความซื่อสัตย์ในการจดบันทึก รายรับ-รายจ่ายลงในบัญชีครัวเรือน มีการวางแผนเป้าหมายในการเพิ่มรายได้ การวางแผนเป้าหมายมีเงินออมเพื่อชำระหนี้ และเป้าหมายการมีเงินออมไว้ใช้ในยามจำเป็น ต้องใช้เวลาในเดือนถัดไป ผู้วิจัยเชื่อว่าผู้ร่วมวิจัยรายนี้ยังมีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะนำแผนการเงินไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง

ผลการดำเนินงานของ นางจินดา เพ็ชรไทย (ผู้ร่วมวิจัย) ได้ตั้งเป้าหมายการมีเงินออมให้ได้เดือนละ 500 บาทซึ่งสามารถทำได้ไม่ยาก เป้าหมายการลดค่าใช้จ่าย เช่น เลิกจ่ายค่าห่วย และค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็นให้ลดลง ผู้ร่วมวิจัยมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ คือ การเลิกเล่นห่วย ก็สามารถเลิกเล่นได้จริง ๆ เหตุผลที่เลิกเพราะคิดได้ว่าตั้งแต่เล่นห่วยมา มากกว่า 10 ปี เคยถูกไม่ถึง 10 ครั้ง ต้องเสียไปเปล่า เดือนละ หลายร้อยบาท ปีก็หลายพันบาท 5 ปีก็หลายหมื่นบาท 10 ปีต้องเสียเงินเกือบแสนบาท มากกว่า 10 ปีต้องเสียเงินมากกว่าแสนบาท นี่คือเหตุผลของผู้ร่วมวิจัย ที่บอกกล่าวกับผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทุกคน

ผลการดำเนินงานของผู้ร่วมวิจัยรายนี้ ได้มีความเข้าใจและมีวินัยในการบันทึกบัญชีครัวเรือนทุกวัน ซึ่งก่อนมีการวางแผนการเงิน มีรายรับ 5,530 บาทและมีรายรับในเดือนแรกที่มีการวางแผนการเงิน โดยการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายลงในบัญชีครัวเรือน 5,710 บาท ซึ่งก่อนนำเงินไปใช้จ่ายมีการหักเงินออมตามเป้าหมายที่วางไว้เดือนละ 500 บาทตามเป้าหมายที่วางไว้คงเหลือนำไปใช้จ่ายทั้งสิ้น 5,210 บาท และค่าใช้จ่ายประจำเดือนนี้ผู้ร่วมวิจัยได้มีการจดบันทึกทุกครั้งมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 5,160 บาท ในเดือนนี้ผู้ร่วมวิจัยไม่มีค่าใช้จ่ายที่เป็น ค่าห่วย ดังนั้นผู้ร่วมวิจัยจึงยังมีเงินคงเหลืออีก 50 บาท ผู้วิจัยได้กล่าวกับผู้ร่วมวิจัยว่าถ้าไม่มี ค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยแล้ว เราสามารถมีเงินเหลือเก็บออมไว้ใช้ในวันข้างหน้าได้มากกว่านี้อย่างแน่นอน ซึ่งทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีความภาคภูมิใจและมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติต่อไปอย่างต่อเนื่อง ส่วนเป้าหมายการเพิ่มรายได้โดยการปลูกพริก ปลูกมะเขือไว้กินเอง ถ้าเหลือก็ขายในหมู่บ้านราคาถูก ๆ ก็กำลังดำเนินการอยู่ส่วนรายรับที่รวมมาจากการจดบันทึกรายรับในบัญชีครัวเรือน จำนวน 5,780 บาท รวมกับเงินคงเหลือยกมาจากเดือนที่แล้วอีกจำนวน 50 บาท รวมเป็น 5,830 บาท หักเงินออม 500 บาท ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีรายรับคงเหลือไว้ใช้จ่ายในเดือนนี้ 5,330 บาท และมีรายจ่ายที่รวมมาจากการจดบันทึก

รายจ่ายในบัญชีครัวเรือนมีจำนวน 5,110 บาท ซึ่งทำให้มีรายรับคงเหลืออีก 220 บาท ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ร่วมวิจัยรายนี้มีความตั้งใจและมีวินัยในการใช้จ่าย มีความรับผิดชอบตนเองในการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยได้ชื่นชมและให้กำลังใจกับผู้ร่วมวิจัยรายนี้เพราะเห็นว่าเป็นคนแรกที่มีเงินออมและสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมาย ผู้วิจัยมีความมั่นใจผู้ร่วมวิจัยรายนี้ถ้าปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะเป็นต้นแบบที่ดีของชุมชนได้ ผู้ร่วมวิจัยทุกคนก็ลุกขึ้นมาแสดงความยินดีกับผู้ร่วมวิจัยรายนี้ ที่ประสบผลสำเร็จสามารถมีเงินออมได้ตามเป้าหมาย 2 เดือนติดต่อกัน

ผลการดำเนินงานของนางสมศรี ทนซ่งยา ได้มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอและเป็นคนที่ซื่อสัตย์กับตนเองเป็นผู้ร่วมวิจัยที่มีความกระตือรือร้นคนหนึ่งที่ยากเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้ ซึ่งก่อนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ผู้ร่วมวิจัยมีหนี้สิน 4,000 บาท และได้รวบรวมข้อมูลรายรับมาจำนวน 8,265 บาท และจากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนในเดือนแรกผู้ร่วมวิจัยมีรายรับ 8,455 บาท ส่วนรายจ่ายก่อนการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้มีจำนวน 8,457 บาท ผลรวมรายจ่ายของผู้ร่วมวิจัยจากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนในเดือนแรก มีค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าห่วย ค่าเบียร์ ลดลงมากกว่าครึ่งแต่มีค่าใช้จ่ายบางอย่าง เช่น ค่าเนื้อสัตว์ ค่าเสื้อผ้ามากกว่าเดิมแต่ก็ไม่มีผลที่ทำให้รายจ่ายมากกว่ารายรับ รายจ่ายจากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนจำนวน 8,149 บาท และผลจากการที่มีรายจ่ายน้อยกว่ารายรับทำให้มีเงินเหลือ 306 บาท ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีและในเดือนนี้ ผู้ร่วมวิจัย มีรายรับ 8,487 บาท รวมรายรับคงเหลือจากเดือนที่ผ่านมาอีก 306 บาท รวมรายรับทั้งสิ้นจำนวน 8,793 บาท หักเงินออมเพื่อไว้ใช้ชำระหนี้ 500 บาท ดังนั้นมีรายรับคงเหลือ ไว้ใช้จ่ายในเดือนนี้จำนวน 8,293 บาท และในเดือนนี้มีรายจ่ายจากผลรวมการจดบันทึกรายจ่ายในบัญชีครัวเรือน จำนวน 8,174 บาท ซึ่งก็ยังมีรายรับคงเหลืออีก 119 บาท ซึ่งยกไปรวมกับรายรับในเดือนต่อไปก่อนหักเงินออม

สรุป ผู้ร่วมวิจัยยังมีค่าใช้จ่ายเป็นค่าห่วยอยู่อีกเล็กน้อย ส่วนค่าใช้จ่ายประจำอย่างอื่นมีการใช้จ่ายเป็นปกติไม่มากเกินไปกว่าเดือนก่อน ๆ ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ร่วมวิจัยมีความรับผิดชอบและมีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายในบัญชีครัวเรือนทุกวันอย่างต่อเนื่องจะทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงคือมีความมั่นคงและยั่งยืนได้ไม่ลำบากเลย

หลังจากทุกคนนำเสนอข้อมูลตนเองแล้ว จากนั้นวิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนออกมาแสดงบัญชีครัวเรือนของตนเอง และพูดถึงการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายในบัญชีครัวเรือนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน บางคนบอกว่าการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายในบัญชีครัวเรือนทำให้ครอบครัวเปลี่ยนไป คือหนี้สินลดลงถึงแม้จะมีเงินออมที่เหลือน้อยมาก แต่ก็ทำให้ชีวิตมีความสุขเพราะไม่ต้องหยิบยืมเงินใครมาใช้อีก และบางคนก็บอกว่าการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายในบัญชีครัวเรือนทำให้มีชีวิตที่ดีขึ้น เพราะมีเงินออมซึ่งทำให้อุ่นใจในยามจำเป็นเพราะไม่ต้องพึ่งใครสามารถพึ่งตนเองได้ ถึงแม้จะมีรายได้ไม่มากแต่ก็สามารถอยู่ได้ถ้ารู้จัก

อยู่ รู้จักกิน รู้จักใช้ ก็สามารถมีเงินเก็บมีเงินออมได้เหมือนกัน ซึ่งเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ในการพบกันในครั้งนี้ และยืนยันว่าจะบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อไปอย่างต่อเนื่อง และจะพูดคุยทอดค้อไปกับผู้ที่ยังไม่มีแผนการเงิน โดยจะเป็นต้นแบบให้กับคนอื่นที่สนใจจะทำแบบนี้ด้วยความเต็มใจ

การประเมินผล

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้แสดงผลการดำเนินงานของแต่ละคนซึ่งในแต่ละคนนั้น ได้แสดงผลของการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งทุกคนมีความมั่นใจในชีวิตความเป็นอยู่มากขึ้นและยอมรับ ว่าการมีแผนการเงินมีความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ของทุกคน ถ้าหากทุกคนมีแผนการเงิน และมีวินัยในการรู้จักกิน รู้จักใช้และรู้จักอยู่ จะทำให้ชีวิตมีความมั่นคงและมีความสุขอย่างแท้จริง ผู้ร่วมวิจัยทุกคนบอกว่าอยากให้ทุกคนในหมู่บ้านมี แผนการเงินและมีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายในบัญชีครัวเรือนกันทุกคน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เสนอให้ผู้ร่วมวิจัยช่วยแนะนำ ผู้ที่อยากจะทำกิจกรรมแบบนี้ให้ได้คนละหนึ่งรายและถ้าคิดจะอะไรผู้วิจัยยินดีอธิบายและสามารถเป็นที่ปรึกษาให้ได้ หลังจากที่ได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันแล้ว ผู้วิจัยได้กล่าวขอบคุณผู้ร่วมวิจัยทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินได้ ตามวัตถุประสงค์และได้นำแผนการเงินไปปฏิบัติจนบรรลุวัตถุประสงค์ สามารถลดหนี้สิน มีเงินออม สามารถพึ่งตนเองได้ หลังจากนั้นก็ได้แยกย้ายกันกลับบ้านด้วยรอยยิ้มที่ภาคภูมิใจ ซึ่งก็เป็นความภาคภูมิใจของผู้วิจัยด้วย

สรุป ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ หนึ่งและข้อที่ สอง จากการดำเนินงานตั้งแต่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ได้แผนการเงินร่วมกัน โดยเริ่มด้วยการเปิดเวทีเพื่อปรับกระบวนทัศน์ ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีการฝึกปฏิบัติการตามแผนและนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยมีการติดตามผลและวิเคราะห์ประเมินผลการดำเนินงาน โดยใช้เครื่องมือที่สร้างเป็นตัวชี้วัดและบันทึกตั้งแต่การเริ่มสร้างกระบวนการเรียนรู้การทำแผนการเงินจนถึงการนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติพบว่าผลจากการนำแผนการเงินไปปฏิบัติ ทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ร่วมวิจัยเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยมีการวางแผนเป้าหมายการเพิ่มรายได้และมีการใช้จ่ายอย่างมีเหตุมีผลถึงแม้จะยังไม่มีเงินออมกันทุกคน แต่หนี้สินของผู้ร่วมวิจัยทุกคนลดลงอย่างชัดเจน

ตารางที่ 5.1 สรุปการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของผู้เข้าร่วมวิจัยได้ดังนี้

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	เพิ่มรายได้		รายจ่ายเพิ่ม-ลด		เงินออม
		เพิ่ม	สาเหตุ	เพิ่ม/สาเหตุ	ลด/สาเหตุ	
1.	นายณรงค์ ศรีแก้ว	จากเดือน มี.ค. 468 บาท	ผักราคาสูงขึ้นช่วง เทศกาลตรุษจีน		บุหรี เครื่องดื่มชูกำลัง ค่าหอย มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นในช่วงโรงเรียนเปิดเทอม ค่ารองเท้า ค่าเสื้อผ้า	686 บาท
2.	นายบุญยง โกช่วย	1,370 บาท	ลงทุนอาชีพ	เพิ่มขึ้น	ลงทุนอาชีพ	ใช้หนี้ 1,000 บาท เก็บออม 370 บาท
3.	นางจ๋านปี คล้ายศรี	ยังไม่ชัดเจน	อยู่ระหว่างการรอผลผลิต		ลดค่าซื้อหอย ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ลดลง 53 บาท รายจ่ายยังลดลงยากในเรื่องการเกษตร	
4.	นางจินดา เพ็ชรไทย	เพิ่ม 220 บาท ปลูกพริก มะเขือ ผักกินเองลด รายจ่าย			ลด 50 บาท ลดซื้อ ค่าหอย ค่าใช้จ่าย ส่วนตัว	เดือนละ 500 บาท
5.	นางสมศรี ทนขังยา	ระหว่าง 110- 306 บาท			308 บาท ลดค่าหอย ค่าเบียร์ ค่าอาหาร	ไว้ชำระหนี้เดือนละ 500 บาท

จากผลการนำข้อมูลการจดบัญชีครัวเรือนมาพูดคุยกัน และปรับปรุงตนเองไปจากเดิมบ้างเท่าที่ความเป็นไปได้ในปีวิจัยสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ นั้นถึงแม้ตัวเลขการบันทึกยังไม่สมบูรณ์ซึ่งจะส่งผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลและการหาความสัมพันธ์กับแผนชีวิตด้านอื่นๆของผู้เข้าร่วมวิจัยด้วย แต่เท่าที่เวลาการทำวิจัยระยะการทำการเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนและการปฏิบัติตามแผนในระยะเวลา 10 เดือนนี้ก็ ได้ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยที่ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะดำเนินการต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไทรนกง อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินและเพื่อพัฒนาแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพึ่งตนเอง ได้แก่ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การมีเงินออมของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไทรนกง อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท วิธีการในวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีผู้ร่วมปฏิบัติการ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย เพื่อนบ้านที่สมัครใจเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้จำนวน 4 คน ผู้วิจัย จำนวน 1 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงคือ เพื่อนบ้านที่สนิทกันและเต็มใจที่จะเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไทรนกง อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาสามารถสรุปผลอภิปรายผลและได้ข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินของชุมชน ในการดำเนินการผู้วิจัยได้วางแผนร่วมกับวิทยากรกระบวนการเป็นการเตรียมการในการจัดเวทีการพูดคุยในแต่ละเวที การเตรียมการให้ฝึกปฏิบัติการจดบัญชี การเตรียมสื่อช่วยการเรียนรู้ เตรียมสถานที่ที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เตรียมวัสดุอุปกรณ์ เตรียมประเด็นการพูดคุยตลอดจนการกำหนดขั้นตอน เวลาในแต่ละเวทีจำนวน 4 เวที

เวทีเรียนรู้ครั้งที่ 1 การปรับกระบวนการพึ่งตนเองด้วยการมีแผนการเงิน มีขั้นตอนการดำเนินงาน โดยโดยมีผู้มีประสบการณ์ตรงด้านการทำบัญชีครัวเรือน และการเป็นผู้สอนการทำบัญชีมาทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ร่วมกันตามประเด็นการที่เตรียมการไว้และยังนำประสบการณ์ของตนมาเล่าให้ทีมวิจัยได้เกิดแรงบันดาลใจในการทำบัญชีครัวเรือนด้วย มีการนำสื่อวีดิทัศน์ตัวอย่างชุมชนที่สร้างการเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนให้กับสมาชิกของชุมชนได้เรียนรู้ด้วย มีการพูดคุยถึงปัญหาการเงินของแต่ละคน มีการทดลองเขียนรายรับ รายจ่ายเป็นตัวอย่างการจดบัญชีครัวเรือนให้ทุกคนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติในแบบบันทึก ทำ

ความเข้าใจการบันทึกข้อมูลและนัดหมายการจดบัญชีในเวลาหนึ่งสัปดาห์ ก่อน ว่ามีรายรับ-รายจ่ายอะไรบ้าง โดยให้จดบันทึกลงในแบบฟอร์มบัญชีครัวเรือนรายรับ-รายจ่ายที่ผู้วิจัยแจกให้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของแต่ละคนเพื่อมาวิเคราะห์ร่วมกันแล้วมาพบกันเพื่อทำความเข้าใจให้มากขึ้นจากการได้ลงมือปฏิบัติ

เวทีเรียนรู้ครั้งที่ 2.การติดตามความเข้าใจการจดข้อมูล โดยนำข้อมูลที่จดได้ในหนึ่งสัปดาห์มาเรียนรู้ร่วมกัน ผลการเรียนรู้พบว่ายังจดข้อมูลได้ไม่ค่อยถูกต้องตามแบบบันทึก ยังไม่ค่อยกล้าจด ยังไม่มีรายรับในสัปดาห์ที่จดนั้น วิทยากรทำความเข้าใจเพื่อเติมแล้วนัดหมายการจดบัญชีกันใหม่โดยกำหนดระยะเวลาการจดหนึ่งเดือน

เวทีเรียนรู้ครั้งที่ 3.การเรียนรู้ การวิเคราะห์ รายรับ-รายจ่าย ในเวทีนี้มีจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัย มีความเข้าใจถึงเหตุผลในการจดข้อมูลแยกประเภททั้งรายรับ-รายจ่าย และมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลตัวเลขรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวได้

ในกระบวนการวิจัย วิทยากรกระบวนการได้เป็นผู้ตั้งประเด็นให้ผู้ร่วมวิจัยได้บอกตัวเลขรายรับ-รายจ่ายของแต่ละคน แล้ววิเคราะห์จำนวนเงินที่ได้รับ เปรียบเทียบกับจำนวนเงินที่จ่าย พบว่าทุกคนมียอดรายรับน้อยกว่ายอดรายจ่าย วิทยากรจึงได้วิเคราะห์ยอดรายจ่าย จ่ายอะไรบ้างอะไรมากที่สุด อะไรที่จำเป็นลดไม่ได้ อะไรที่ไม่จำเป็นลดได้ โดยให้แต่ละคนพูดคุยกัน กระบวนการเช่นนี้ทำให้เพื่อนๆ ในกลุ่มได้เริ่มเข้าใจว่าความจำเป็นที่แท้จริงคืออะไร อะไรที่ไม่จำเป็นไม่ต้องจ่าย ชีวิตก็มีความสุขได้ เข้าใจว่าการจดบัญชีนั้นไม่ใช่จดไปเฉยๆ ตัวเลขที่แยกประเภทบอกความรู้อะไรกับเราบ้าง บางอย่างไม่เคยคิดก็คิดได้คิด เป็นการฝึกการวิเคราะห์ที่เข้าใจง่ายเพราะเป็นชีวิตของแต่ละคน

วิทยากรกระบวนการได้สรุปและชี้ให้เห็นว่า การไม่มีแผนการเงินนั้น ก่อให้เกิดอะไรบ้าง ถ้าทุกคนไม่มีแผนการเงินก็จะไม่รู้ที่มาของรายรับ และค่าใช้จ่ายของแต่ละครั้งที่ใช้จ่ายออกไป เป็นการใช้จ่ายที่สุ่มค่าหรือไม่ ดังนั้นถ้าเราไม่มีแผนการเงิน ไม่รู้รายรับ และรายจ่ายจะทำให้เกิดหนี้สิน โดยไม่รู้ตัว เพราะการใช้จ่ายในทุกครั้งเชื่อว่า มีความจำเป็นทั้งนั้น แต่ถ้าเรามีแผนการเงินจะทำให้เรารู้ว่า ตัวเรารับเท่าไร และควรจ่ายเท่าไรเพียงพอหรือไม่อย่างไรและสิ่งที่สำคัญเรามีโอกาสเพิ่มรายได้จากทางใดบ้าง ทำให้ทุกคนมีความชัดเจนมากขึ้น และมีความตั้งใจเพราะเห็นประโยชน์จากการมีแผนการเงิน วิทยากรกระบวนการได้ให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้จดบันทึกรายรับและรายจ่ายลงในบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นการฝึกปฏิบัติในการจดบันทึกบัญชีและเป็นการซักซ้อมความเข้าใจของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทุกคนว่ามีความเข้าใจจริงหรือไม่ ในเวทีนี้ได้ตกลงให้เริ่มปฏิบัติการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายลงในบัญชีครัวเรือนซึ่งเป็นของจริง และนัดหมาย 1 เดือน นำข้อมูลการบันทึกจริงมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เป็นการทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีความผูกพันกับการต้องจด

บัญชีครัวเรือนเพราะต้องมีผลงานมาพูดคุยกันและทำให้ผู้ร่วมกระบวนการเรียนรู้และผู้วิจัย ได้พบปะพูดคุยกันถึงการบ้านที่ได้รับมอบหมาย

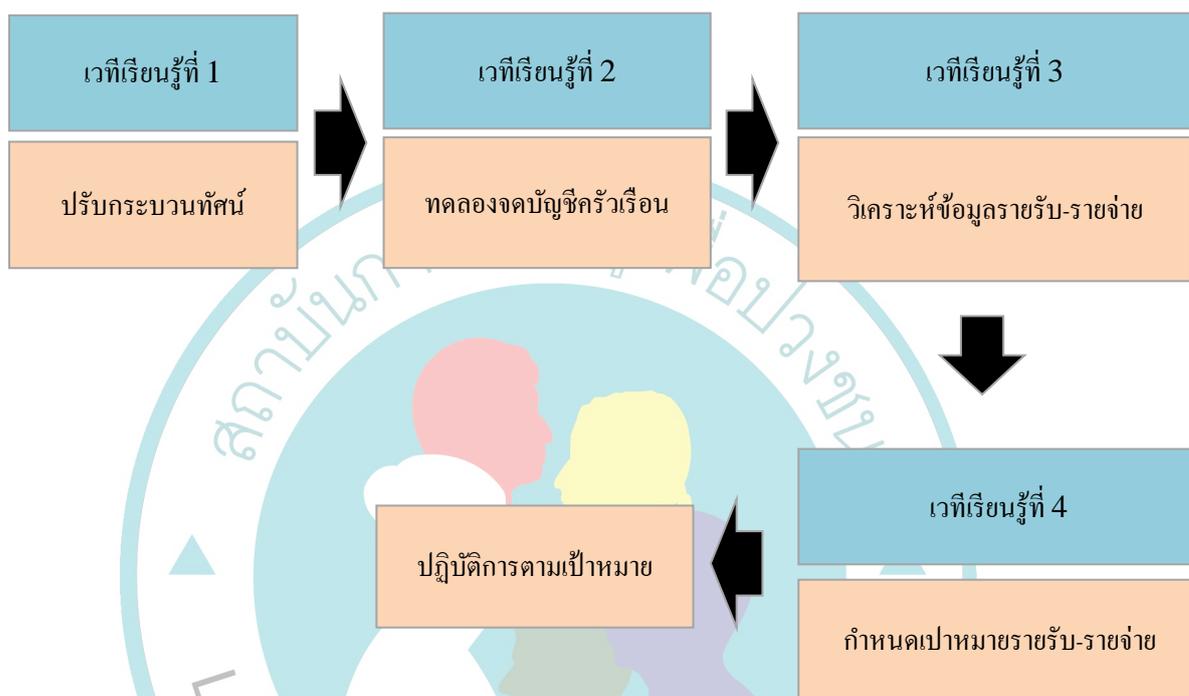
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพึ่งตนเอง ได้แก่ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การมีเงินออมของคนในชุมชน

เวทีที่ 4. การวางแผน แผนการเงิน จุดประสงค์ของเวทีนี้เพื่อสร้างการเรียนรู้การมีเป้าหมายเรื่องการมีรายรับเพิ่ม การลดรายจ่าย การมีเงินออม กำหนดการใช้หนี้ให้หมด และการมีแนวทางในการปฏิบัติให้ได้ตามเป้าหมาย

วิธีการ การที่วิทยากรกระบวนการได้ให้แต่ละคนนำข้อมูลการบันทึกรายรับ-รายจ่ายมาแลกเปลี่ยนร่วมกัน จะเห็นได้ว่าทุกคนมีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายมากันทุกคน เมื่อต้องมานำเสนอจะพบว่า การจดบัญชีครัวเรือนครั้งนี้เป็นข้อมูลจากการที่วิทยากรได้ตั้งประเด็นซักถาม ถึงการใช้จ่ายที่บางอย่างไม่จำเป็น เช่น อาหารพวกน้ำอัดลม น้ำหวาน บุหรี่ หากยังบริโภคอยู่นอกจากจะใช้จ่ายโดยไม่จำเป็นแล้วยังเป็นการทำลายสุขภาพด้วย โดยยกตัวอย่างเรื่องสุขภาพ ส่งผลต่อการทำงาน การใช้ชีวิต การต้องดูแลรักษา ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความตระหนักมากขึ้น

การทำตัวเลขการจดบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เห็นความเชื่อมโยงของการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคของครอบครัวได้ ซึ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะเกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติโดยตรงจากกระบวนการนี้ ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยทุกคนยังเห็นความสำคัญของการจดบัญชีครัวเรือนให้ได้ตัวเลขที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้นกว่า 1 เดือนที่ผ่านมาและบางครั้งยังไม่ได้ข้อมูลจริงหรือยังไม่มีข้อมูลครบในรายของการปฏิบัติ เช่น รายรับจากการประกอบอาชีพที่ยังเก็บเกี่ยวรายได้ไม่ได้ การที่วิทยากรได้ตั้งประเด็นให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ ได้กำหนดเป้าหมายการลดรายจ่าย การมีเงินออม การเพิ่มรายได้ขอแต่ละครอบครัวเป็นการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้มองเห็นถึงสิ่งที่ไม่เคยให้ความสำคัญกับการมีเป้าหมายการเงินเลย และมักมีวิธีการใช้จ่ายตามความเคยชิน ถ้าไม่มีก็ไปกู้จากแหล่งเงินกู้แต่เมื่อร่วมการวิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะทำตามแผนการเงินของครอบครัวขึ้น ซึ่งทำให้ทุกคนก็มองเห็นถึงสาเหตุที่ทำให้รายจ่ายมากกว่ารายรับ และบอกว่าการทำบัญชีครัวเรือนทำให้รู้ถึงค่าใช้จ่ายของตนเอง โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การซื้อหอยในแต่ครั้งหลายบาท ถึงแม้ว่าบางครั้งอาจถูกแต่ส่วนมากจะเสียมากกว่าได้ ถ้าเราไม่ซื้อหอยหรือลดการซื้อหอยให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้ อาจจะทำให้มีเงินเหลือสามารถนำไปใช้ หรือทำอะไรอย่างอื่นได้อีกมากมาย เช่นสามารถเก็บเป็นเงินออม หรือนำไปลดหนี้สินให้ลดลง

โดยใช้วิธีการดูข้อมูลรายรับ-รายจ่ายปัจจุบันมาเป็นฐานการตั้งเป้าหมายแผนการเงินของครอบครัว จึงพบว่าผู้เข้าร่วมการเรียนรู้ทั้ง 5 คน ได้ฝึกเขียนการทำแผนการเงิน กำหนดเป้าหมายการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ของแต่ละคนที่วัดผลได้

ภาพที่ 5.1 โครงกระบวนการเรียนรู้การวางแผนการเงินของคนในชุมชน หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทขั้นตอน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพึ่งตนเอง ได้แก่ ลดรายจ่ายรายจ่าย เพิ่มรายได้การมีเงินออมของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ได้ดำเนินการเวทีที่ 4 ต่อเนื่องจากการได้วิเคราะห์ตัวเลข ในบัญชีรายรับ-รายจ่าย ของครัวเรือน มากำหนดเป้าหมายของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน แล้วทำแผนปฏิบัติว่าจะต้องดำเนินการอะไรบ้าง เพื่อได้ผลตามเป้าหมาย ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนได้ปฏิบัติตามแผนโดยมีเวทินัดหมายพูดคุยกันต่อเนื่อง ในเดือนแรก ๆ มีผู้ร่วมวิจัยบางคนยังมีความกังวลใจในการจดบัญชี แต่ก็ได้มีการพัฒนาในเรื่องการลงอาชีพเสริม การลดรายจ่ายของครัวเรือนลงบ้าง และมีแผนในการชำระหนี้ ขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัตินี้ มีการนัดหมายเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ติดตามผลการดำเนินงานของผู้ร่วมวิจัย หากมีปัญหาจะสอบถาม

วิทยากรกระบวนการในการช่วยชี้แจงแนวทาง และในเวทีที่นัดหมายเป็นทางการครั้งสุดท้ายในช่วงเวลาการวิจัย ได้นำข้อมูลที่แต่ละคนได้ปฏิบัติการในการใช้จ่าย ในชีวิตประจำวัน การพัฒนาอาชีพให้มีรายรับ มาตรฐานผลงานรวมร่วมกัน ซึ่งก็พบว่า การทำแผนการเงินในระยะเวลา 10 เดือนนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นมีแนวโน้มที่จะพัฒนาต่อเนื่อง ในสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติในการวิจัย

สรุป การนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ ในการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ และการมีเงินออมนั้นมีขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท จากกระบวนการเป็นขั้นตอนตั้งแต่การปรับกระบวนการทัศนคติของตนเอง การทำบัญชีครัวเรือน การมีเป้าหมายชีวิต การฝึกจดบัญชี การฝึกปฏิบัติ การวิเคราะห์ข้อมูล จนทำให้แต่ละครอบครัวของผู้ร่วมกระบวนการเรียนรู้ได้กำหนดเป้าหมายการเพิ่มรายได้ลดหนี้สิน โดยกำหนดวัน เวลา สถานที่ การนัดหมาย พบปะพูดคุยกันร่วมกับทุกคนที่อยู่ในพื้นที่วิจัยก่อนถึงวันนัดหมาย วิทยากรกระบวนการได้ประสานกับผู้วิจัยในการเตรียมสถานที่ที่เอื้อต่อการพูดคุยกัน มีการเตรียมสื่อที่นำเสนอแก่ผู้ร่วมวิจัย

การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการร่วมคิด ร่วมฝึกปฏิบัติ ในวันที่นัดหมาย วิทยากรกระบวนการได้ ดำเนินตามขั้นตอนในแผนปฏิบัติการการสร้างการเรียนรู้โดยมีผู้ที่มีประสบการณ์ตรงมาพูดคุยถึง ประสบการณ์และทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการให้ นอกจากนี้ยังมีสื่อ VDO ที่นำเสนอตัวอย่าง จากชุมชนต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จจากการทำบัญชีครัวเรือน กระบวนการนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัย ได้เกิดความเชื่อมั่นว่า บัญชีครัวเรือนทำให้ชีวิตดีขึ้น ได้ เกิดการค่อยๆ ปรับกระบวนการคิด ที่เคยคิดว่า ทำไปก็ไม่มีอะไรดีขึ้น มาเป็นสนใจและต้องการมีส่วนร่วมเรียนรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้โดย ให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงความคิด เสนอข้อมูลของตนเองแลกเปลี่ยนกับเพื่อนร่วมทีมทำให้เกิด ความคิดว่าปัญหาด้านการเงินนั้น ไม่ได้มีเฉพาะครอบครัวเท่านั้น ทำให้มองโลกความเป็นจริงใหม่ที่ จะเริ่มทำบัญชีครัวเรือนเพราะได้เห็นตัวอย่างจากวิทยากรกระบวนการและจากสื่อที่ดูวันนี้ สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2553) เป็นการปรับทัศนคติพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนดวิถีคิด วิถีปฏิบัติ วิธีให้คุณค่าและวิถีชีวิตชีวิตทั้งหมดของผู้คน กระบวนการเช่นนี้สอดคล้องหรือเป็นไปตาม หลักการของการเรียนรู้ที่การเรียนรู้จะเกิดความคิดเปลี่ยน ได้เห็นประโยชน์ และได้ลงมือทำเป็นไป ตามหลักการของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการได้เห็น ได้มีส่วนคิด ได้เห็นประโยชน์ และได้ลงมือทำ สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2549) กล่าวว่า ความรู้ เป็นยุทธวิธี วิธีการปฏิบัติ แนวทางการตอบ คำถามว่า อย่างไร

การตั้งประเด็นคำถามชวนให้คิดการมีประเด็นให้ได้ทดลองนำเสนอตัวเลขรายรับ- รายจ่าย ทำให้ผู้ร่วมวิจัยไม่ได้เป็นผู้รับฟังความรู้ของผู้อื่นทางเดียว แต่ได้มีการทำให้เกิดการสื่อสาร สองทาง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย เกิดความเข้าใจในปัญหาพร้อมมีความตั้งใจในการแก้ปัญหาของตน ร่วมกันและเริ่มเห็นว่าการดำเนินงานการมีเพื่อนทำร่วมกันจะเป็นการผูกพันสัญญา ข้อตกลง ร่วมกันเหมือนเป็นการสร้างแรงผลักดันให้เกิดการเดินไปข้างหน้าร่วมกัน ถ้าไม่ทำก็จะเกิดความ ละลาย พ่ายเพื่อนร่วมทีม ในการจัดเวทีเรียนรู้ครั้งที่ 1 วิทยากรกระบวนการ มีการสร้างบรรยากาศ ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ให้มีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนข้อมูลการดำเนินวิถีชีวิต การได้พูดคุย ถึงปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ถึงแม้จะเป็นเพื่อนบ้านกัน สนิทกัน แต่ในข้อมูลบางอย่างก็ยังไม่ทราบ การ ได้พูดคุยกันวันนี้ทำให้เกิดความคลี่คลาย เกิดความไว้วางใจกันมากขึ้น และเกิดความรู้คิดว่าการทำ แผนการเงินร่วมกันครั้งนี้ พวกเราจะได้ประโยชน์ผลจากการพูดคุยผู้วิจัยได้พบว่า ผู้ร่วมวิจัยทุกคน มีความสนใจมีความตั้งใจในการเข้าร่วมการจัดการกระบวนการในครั้งนี้ ถึงแม้บางคนที่ยังไม่มั่นใจว่า จะ สามารถลดหนี้สินได้จริงหรือไม่ แต่ผู้วิจัยและเพื่อนร่วมทีมได้พูดคุยเพื่อให้กำลังใจแก่ผู้ร่วม วิจัยในการเข้าร่วมกระบวนการในครั้งนี้ ทีมได้ตกลงทดลองการบันทึกข้อมูลในสัปดาห์ก่อน ว่ามี รายรับ-รายจ่ายอะไรบ้าง โดยให้จดบันทึกลงในแบบฟอร์มบัญชีครัวเรือนรายรับ-รายจ่ายที่ผู้วิจัย แจกให้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของแต่ละคนเพื่อมาวิเคราะห์ร่วมกันก่อนเริ่มกระบวนการเรียนรู้การ วางแผนการเงิน การที่วิทยากรได้นำตัวอย่างแบบการจดบัญชีครัวเรือนที่มีผู้ทำการบันทึกทุกเดือน

มาเป็นตัวอย่างทำให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความเชื่อว่า การจดบัญชีครัวเรือนนั้นทำได้จริง ถ้าพวกเรามีความตั้งใจที่จะทำให้ชีวิตมีความสุขกับการที่มีรายรับมากกว่ารายจ่าย ไม่มีหนี้สิน มีเงินออมไว้ใช้ สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2549) การถอดบทเรียน นำไปปฏิบัติ และสรุปบทเรียน เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ และคิดไตร่ตรองร่วมกัน

การที่วิทยากรกระบวนการได้ให้แต่ละคนนำข้อมูลการบันทึกรายรับ-รายจ่ายมาแลกเปลี่ยนร่วมกัน จะเห็นได้ว่าทุกคนมีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายมากันทุกคน เมื่อต้องมานำเสนอจะพบว่า การจดบัญชีครัวเรือนครั้งนี้เป็นข้อมูลจากการที่วิทยากรได้ตั้งประเด็นซักถาม ถึงการใช้จ่ายที่บางอย่างไม่จำเป็น เช่น อาหารพวกน้ำอัดลม น้ำหวาน บุหรี่ หากยังบริโภคอยู่นอกจากจะใช้จ่ายโดยไม่จำเป็นแล้วยังเป็นการทำลายสุขภาพด้วย โดยยกตัวอย่างเรื่องสุขภาพ ส่งผลต่อการทำงาน การใช้ชีวิต การต้องดูแลรักษา ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความตระหนักมากขึ้น วิทยากรได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การรู้จักพอ เพื่อลดหนี้สิน มีเงินออมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2542) เศรษฐกิจที่ทะนุบำรุงพื้นฐานของตัวให้เข้มแข็งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคม ก็คือชุมชน มาพูดให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้เห็นเป็นรูปธรรมในเวทีที่ทำให้ทีมผู้วิจัยได้เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจนจึงมีใจที่จะทำแผนการเงิน การลดรายจ่ายเพราะเห็นประโยชน์ที่มีต่อตนเองและครอบครัว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการพึ่งตนเอง ได้แก่ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การมีเงินออมของคนในชุมชนหมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท การนำตัวเลขการจดบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาเห็นความเชื่อมโยงของการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรบริโภคของครอบครัวได้ ซึ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะเกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติโดยตรงจากกระบวนการนี้ ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยทุกคนยังเห็นความสำคัญของการจดบัญชีครัวเรือนให้ได้ตัวเลขที่เป็นจริงมากยิ่งขึ้นกว่า 1 เดือนที่ผ่านมาและบางครั้งยังไม่ได้ข้อมูลจริงหรือยังไม่มีข้อมูลครบในรายของการปฏิบัติ เช่น รายรับจากการประกอบอาชีพที่ยังเก็บเกี่ยวรายได้ไม่ได้ การที่วิทยากรได้ตั้งประเด็นให้ผู้เข้าร่วมเรียนรู้ ได้กำหนดเป้าหมายการลดรายจ่าย การมีเงินออม การเพิ่มรายได้ขอแต่ละครอบครัวเป็นการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้มองเห็นถึงสิ่งที่ไม่เคยให้ความสำคัญกับการมีเป้าหมายการเงินเลย และมักมีวิธีการใช้จ่ายตามความเคยชิน ถ้าไม่มีก็ไปกู้จากแหล่งเงินกู้ แต่เมื่อร่วมการวิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะทำตามแผนการเงินของครอบครัวขึ้น ซึ่งทำให้ทุกคนก็มองเห็นถึงสาเหตุที่ทำให้รายจ่ายมากกว่ารายรับ และบอกว่าการทำบัญชีครัวเรือนทำให้รู้ถึงค่าใช้จ่ายของของตนเองโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การซื้อหอยในแต่ละครั้งหลายบาท ถึงแม้ว่าบางครั้งอาจถูกแต่ส่วนมากจะเสียมากกว่าได้ ถ้าเราไม่ซื้อหอยหรือลดการซื้อหอยให้ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ก็จะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้ อาจจะทำให้มีเงินเหลือสามารถนำไปใช้ หรือทำอะไรอย่างอื่นได้อีกมากมาย

เช่นสามารถเก็บเป็นเงินออม หรือนำไปลดหนี้สินให้ลดลง การเห็นตัวเลขจริงของตนจากการจดของตุนั้นเพื่อนำมาวิเคราะห์ตนเองทำให้บางคนที่จดไม่จริงจะวิเคราะห์ไม่ถูกทำให้ทีมวิจัยเห็นความสำคัญของการจดข้อมูลที่เป็นจริงและการใช้วิธีการดูข้อมูลรายรับ-รายจ่ายปัจจุบันมาเป็นฐานการตั้งเป้าหมายแผนการเงินของครอบครัว ยิ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้ทั้ง 5 คนได้กำหนดเป้าหมาย การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ของแต่ละคนที่วัดผลได้ในเบื้องต้นและเข้าใจหลักการพึ่งตนเองมาจากการมีวิธีการมีรายได้ มีเงินเก็บเงินออมที่ต้องทำเอง สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ ได้กล่าวว่า การจัดระเบียบชีวิตต้องมีข้อมูล ข้อมูลสำคัญที่สุดคือ ข้อมูลของตัวเอง ว่ากินอยู่อย่างไร กินอยู่อย่างไรดูได้จาก การใช้จ่าย ไม่ทำบัญชีครัวเรือน จัดระเบียบชีวิตไม่ได้

การมีการกำหนดว่า ทีมผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนต้องมีการนัดหมายพูดคุยถึงความต้องการการทำแผนไปปฏิบัติ การไปดูผลงาน การเพิ่มรายได้ของแต่ละบ้าน เป็นการสร้างแรงกดดันให้เกิดความผูกพันสัญญาต่อกันที่ต้องลงมือปฏิบัติ เป็นการสร้างการเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่ใช่เพียงการสอนจดบัญชีแล้วไม่มีกิจกรรมต่อ ชาวบ้านจำนวนมากจึงมักไม่ค่อยจดบัญชีครัวเรือนเพราะไม่มีกระบวนการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งตรงตามหลักการเรียนรู้ที่จะต้องมีข้อตกลง มีพันธะสัญญาต่อกันซึ่งจะทำให้ทุกคนมีสำนึกของการที่ต้องทำหน้าที่ที่ตกลงร่วมกัน

กระบวนการสร้างการเรียนรู้การทำแผนการเงินและการนำไปปฏิบัตินี้ ทุกขั้นตอนจะมีวิทยากรกระบวนการตั้งประเด็นพูดคุยให้เกิดการคิด การวิเคราะห์ทุก ๆ เวที จนทีมผู้วิจัยสามารถตอบคำถามตนเองที่เคยตั้งคำถามเวลาเข้ารับการอบรมการทำบัญชีครัวเรือนมาบ้างที่ว่า จดไปทำไม จดแล้วจะได้อะไร จดอย่างไร จดเมื่อใดและ ใครจด

ซึ่งทุกคนได้คำตอบ และพร้อมเข้าร่วมเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกครั้งที่มีการนัดหมายจึงมาพบกันอย่างพร้อมที่จะเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในเรื่องของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนการเงินและการนำแผนการเงินไปสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเพื่อนกัน มีความสมัครใจในการเข้าร่วมเพราะมีความเป็นเพื่อนกันเป็นทุนเดิม แต่ในปัจจุบันการทำแผนการเงินหลายหน่วยงานกำลังกำลังให้ความสำคัญและพยายามพัฒนาให้มีครูสอนบัญชีให้กับคนในชุมชนกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่ม ธกส. จึงควรจัดทำหลักสูตรการอบรมให้ครูสอนบัญชีทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ มีขั้นตอนอย่างต่อเนื่องในการสร้างการเรียนรู้การทำแผนการเงิน ของสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ การจดบัญชีครัวเรือนและการปฏิบัตินั้นทำเอง ดำเนินการเป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันจึงจะได้ผล

2. การจัดทำการเรียนรู้การสอนรายวิชาการทำแผนชีวิต แผนการเงินนั้น ควรได้มีการฝึกให้นักศึกษาได้มีการจดบัญชีครัวเรือนอย่างเป็นเรื่องจริง จดทุกวัน แล้วใน 1 เดือนมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน กำหนดเป้าหมายร่วมกัน นำเสนอผลการดำเนินการทุกเดือนให้เห็นการเปลี่ยนแปลง แล้วโยงข้อมูลการทำแผนบัญชีครัวเรือนเกี่ยวกับรายจ่าย บางชนิดเป็นเรื่องอาหารที่จะส่งผลต่อสุขภาพได้

3. หน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดให้มีการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน ควรมีการติดตามผลหลังจากนั้นว่าได้มีการจดบัญชีต่อเนื่องหรือไม่ เพื่อดำเนินการกระตุ้นให้มีการดำเนินการต่อจนเป็นความเคยชิน แล้วสามารถประยุกต์วิธีการจดบัญชีครัวเรือนได้

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยต่อเนื่อง

1. การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มเป้าหมายเพียง 5 คน เนื่องจากข้อจำกัดของผู้วิจัยที่ไม่มีงบประมาณในการดำเนินการซึ่งก็มีผล แต่กระบวนการสร้างการเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ ดังนั้นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่การพัฒนาชุมชนที่มีงบประมาณในการดำเนินการควรมีการเขียนโครงการวิจัยสร้างกระบวนการเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายที่เพิ่มมากขึ้น มีผู้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการมากขึ้น เพื่อเป็นการศึกษาที่ทำให้ทั้งผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ไปด้วยกัน เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วยกัน

2. หน่วยงานที่ได้มีการอบรมสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ของหน่วยงานแล้ว ควรมีการวิจัยติดตามประเมินผล ผู้ผ่านการอบรมการทำบัญชีครัวเรือนถึงการนำความรู้ไปใช้ ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างไร ผู้ไม่จดบัญชีต่อเนื่องนั้นสาเหตุมาจากอะไร เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงกระบวนการสร้างวิทยากรบัญชี พัฒนาปรับปรุงกระบวนการฝึกอบรม หรือการสร้างแรงจูงใจหรือวิธีการสร้างแรงบันดาลใจ การทำแผนการเงินของคนในชุมชนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2530). การพึ่งตนเอง ศักยภาพในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2529). บ้านกับเมือง. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมสถาบันหมู่บ้าน
โคมสมร เหลือโกศล. (2531). คำนิยมพื้นฐานเรื่องการพึ่งตนเองกับการอบรมเลี้ยงดู.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. (2530). พุทธเกษตรกรรมกับสานตูลูกของสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ หมอ
ชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2542). เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2552) คำพ่อสอน: ประมวลพระบรมราโชวาท
และ พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- มนัส กิริติผลบุญเพ็ญศรี เลิศเกียรติวิทยา. (2546). การบัญชีเบื้องต้น รหัส 2201-1002 หลักสูตร
ปวช. 2545 ปรับปรุง พ.ศ. 2546 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด.
- ยุวัฒน์ วุฒิมณี. (2537). การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:
บางกอกบลิ๊อค.
- ศราวุธ บูรณ์เจริญ, จำนง หนูนิล และพัฒน์สุดา สอนชื่อ. (2554). หนังสือเรียนสาระกับทักษะ การ
ดำเนินชีวิต รายวิชา เศรษฐกิจพอเพียง (ทช 21001) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับ
ปรับปรุง. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ.
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน. (2554). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างรูปแบบการ
จัดการความรู้วิถีชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (รายงานการวิจัย). ลำปาง.
กรมพัฒนาชุมชน.
- สรรเสริญ วงศ์อ่อม. (2554). การวางแผนพัฒนาประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: บริษัท ศูนย์การ

พิมพ์ เพชรรุ่ง จำกัค.

สุจินต์ ชูถักษณ์. (2544). “การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่”. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพัฒนาสังคม. คณะพัฒนาสังคม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุจินต์ สิมารักษ์, และคณะ. (2549). **พัฒนากลไกการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบล-อำเภอ.**(รายงานการวิจัย). สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2530). **ปัจจัยทางสังคมกับการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของไทย.**

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2554). “ชีวิตพอเพียง” พุทธธรรม. ปนที่ 59 ฉบับที่ 338 (ตุลาคม 2554)

สุพัตรา สุภาพ. (2552) **สังคมวิทยา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สุรพล ไกรสรารูดี. (2554). **คู่มือบัณฑิตของแผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 3.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสรี พงศ์พิศ. (2549). **แนวคิดทฤษฎีเรื่องความรู้.** กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

เสรี พงศ์พิศ. (2552). **วิธีสู่ชีวิตพอเพียง.** กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

เสรี พงศ์พิศ. (2553). **100 ร้อยคำที่ควรรู้.** กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

สนธยา พลศรี. (2547). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ 5.** กรุงเทพฯ: โอเดียน สโตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). **จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์.

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด. (2552). **เทคนิคการส่งเสริมการออม ในสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร. จังหวัดร้อยเอ็ด.** สำนักงานสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ด

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550) **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช**

2550. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์.

สำนักงานศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม. (2556). **เอกสารประกอบการเรียนแก่นี้แก่นั้น**

กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

อุษณีย์ เกษมสันต์. (2553) “**ศาสตร์แห่งธรรมภิบาล สร้างคุณค่าแห่งชีวิต**”. นิตยสารข่าวทางเดิน.

ปีที่ 35 ฉบับที่ 149 (เมษายน-มิถุนายน 2553).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

Institute For

สื่อ VDO สร้างแรงบันดาลใจ

สถานที่.....

ชื่อผู้สังเกต.....

รายการ	วิธีดำเนินงาน/ผู้มีบทบาท
1. บรรยายภาคการประชุม	
- การจัดห้องประชุม	
- การสร้างความเป็นกันเอง	
2. การประชุม	
- วิธีการเปิดประชุม	
- ผู้ดำเนินการประชุม	
- ความสนใจของผู้เข้าร่วมประชุม	
- การตั้งประเด็นพูดคุย	
- การแสดงความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุม	
- การรับฟังความคิดเห็นผู้เข้าร่วมประชุม	
- การสรุปผลการประชุม	

เครื่องมือบันทึกการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

วัน.....เดือน.....ปี พ.ศ.....

ผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ชื่อ.....

คำถาม

- ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

- เป้าหมายในการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

- ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

- ความรู้เกี่ยวกับกับการทำบัญชีครัวเรือน

.....

.....

.....

.....

.....

- สรุปผลการนำความรู้ไปปฏิบัติ

.....

ลงชื่อ.....

(ผู้บันทึกจากการสัมภาษณ์)

ผลการปฏิบัติงานบางส่วนของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

บัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวมรายรับ (รวม 1 ถึง 3)	ประเภทรายจ่าย			รายจ่าย						รวมรายจ่าย (รวม 4 ถึง 14)	คงเหลือ		
		(1)	(2)		ค่าใช้จ่าย ส่วนตัว (4)	ค่าใช้จ่าย ครอบครัว (5)	ค่าเช่าที่พัก ส่วนตัว (6)	ค่าเช่าที่พัก ครอบครัว (7)	ค่าเดินทาง ส่วนตัว (8)	ค่าเดินทาง ครอบครัว (9)	ค่าเช่ารถ ส่วนตัว (10)	ค่าเช่ารถ ครอบครัว (11)	ค่าเช่าบ้าน ส่วนตัว (12)			ค่าเช่าบ้าน ครอบครัว (13)	ค่าเช่าที่ดิน ส่วนตัว (14)
1	เงินเดือน	117	908		95		40										
2	เงินฝาก						40							46			
3	เงินฝาก		1500														
4	เงินฝาก	97					30										
5	เงินฝาก	45															
6	เงินฝาก	202			300				67								
7	เงินฝาก	200					40										
8	เงินฝาก	100			80			40									
9	เงินฝาก																
10	เงินฝาก	140															
11	เงินฝาก	200															
	รวมเดือน	1824	1908		595		190		317	981	100		96	500	90	120	

เงินคงเหลือยกมาจากระยะก่อน บาท บวกรวมรายรับ บาท หักรวมรายจ่าย บาท เงินคงเหลือยกไปเดือนหน้า บาท
 รายรับ สูงต่ำเท่าไร รายจ่าย เท่ากับ บาท รวมรายรับ หักด้วย รวมรายจ่าย) รวมรายจ่าย บาท

บัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวมรายรับ (รวม 1 ถึง 2) (3)	รายจ่าย					รวมรายจ่าย		รวมรายรับ (รวม 1 ถึง 14) (15)	คงเหลือ	
		ประเภทรายรับ (1)	รายรับอื่นๆ (2)		ค่าจ้าง ประจำเดือน (4)	เงิน สมทบการ (5)	ค่าเช่า (6)	ค่าของ (7)	ค่าใช้สอย ค่าเช่า (8)	ค่าใช้สอย (9)	หัก เงิน (10)			หัก เงิน (11)
12	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	1000												
13	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	1050												
14	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	80												
15	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	95			80									
16	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	125												
17	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	94												
18	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	90												
19	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	116			104									
20	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	80												
21	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	200												
22	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	900			200									
23	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	80												
24	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	95												
25	เงินเดือน ค่าจ้างประจำ	1510	1000	1000	384									
	รวมเดือน				614	114				100	96	80	110	

เงินคงเหลือตอนจบเดือนก่อน บาท บัตรรวมรายรับ บาท บัตรรวมรายจ่าย บาท เงินคงเหลือตอนต้นเดือนหน้า บาท
 รายรับ สูงต่ำเท่าไร รายจ่าย เท่ากับ บาท บัตร (รวมรายรับ หักด้วย รวมรายจ่าย) บาท

บัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวมรายรับ (รวม 1 ถึง 2)	ประเภทรายรับ				รายจ่าย				รวมรายจ่าย (รวม 4 ถึง 13)	คงเหลือ	
		รายรับอื่นๆ (1)	รายรับอื่นๆ (2)		ประเภทรายรับ		ประเภทรายจ่าย		รายจ่าย (13)	คงเหลือ (14)					
					เงินเดือน (3)	เงินปันผล (4)	เงินออม (5)	เงินกู้ยืม (6)			ค่าเช่า (7)	ค่าสาธารณูปโภค (8)			ค่าเดินทาง (9)
25	รับเงิน	100													
26	รับเงิน	149													
27	รับเงิน	150													
28	รับเงิน	150													
29	รับเงิน	200													
30	รับเงิน	80													
31	รับเงิน	80													
	รวมเดือน	3496	2808		1294		408	705	1023	250		288	1000	160	275
	รวม	409			300		100	134	722	50		96	500		55

เงินคงเหลือจากงวดก่อน 305 บาท บวกรายรับ 6496 บาท หารายจ่าย 6098 บาท เงินคงเหลือยกไปเดือนหน้า 696 บาท
 รายรับเฉลี่ยค่าเช่ารายรับเท่ากับ 686 บาท บวก (รวมรายรับ) ที่ได้รับ (รวมรายรับ) 6098 บาท เงินคงเหลือยกไปเดือนหน้า 696 บาท

บัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน

วันที่ เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวมรายรับ (รวม 1 ถึง 2)	ประเภทของรายรับ		รายจ่าย						รวมรายจ่าย (รวม 1 ถึง 10)	คงเหลือ			
		(1)	(2)		(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)			(11)	(12)	(13)
23	เงินเดือน	120															
24	เงินเดือน	90															
25	เงินเดือน	100															
26	เงินเดือน	120															
27	เงินเดือน	95															
28	เงินเดือน	120															
29	เงินเดือน	120															
30	เงินเดือน	100															
31	เงินเดือน	100															
	รวมเดือน	2780	3050		120	5780	10039	9040	41	5110	500	480	120	300			
		4185					265	286						100			

เงินคงเหลือเมื่อรายการเดือนก่อน 50 บาท
 รวมรวมรายรับ 5780 บาท
 จำนวนรายจ่าย 5110 บาท
 เงินคงเหลือเมื่อปิดบัญชี 720 บาท
 รายรับ
 เงินค่าเช่า
 รายจ่าย
 ค่าเช่า
 720 บาท
 รวม (รวมรายรับ หักด้วย รวมรายจ่าย)

บัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวมรายรับ (รวม 1 ถึง 2)	ประเภทรายรับ		รายจ่าย							รวมรายจ่าย (รวม 4 ถึง 14)	คงเหลือ			
		ประเภทรายรับ (1)	รายรับอื่นๆ (2)		ค่ารับ (4)	ค่ารับตรง (5)	ค่าเช่า (6)	ค่าเช่า (7)	ค่าเช่า (8)	ค่าเช่า (9)	ค่าเช่า (10)	ค่าเช่า (11)	ค่าเช่า (12)			ค่าเช่า (13)	ค่าเช่า (14)	
2	เงินสด ฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ ฝากออมทรัพย์	610			196													
4	เงินสด ฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ ฝากออมทรัพย์	625			185													
10	เงินสด ฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ ฝากออมทรัพย์	659			800			180										
11	เงินสด ฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ ฝากออมทรัพย์	465			200													
14	เงินสด ฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ ฝากออมทรัพย์	525			190													
13	เงินสด ฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ ฝากออมทรัพย์	590			800			480										
14	เงินสด ฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ ฝากออมทรัพย์	580			145			140										
	รวมเดือน	4535			1581			990	540		100	1000						240

เงินคงเหลือรายการที่เดือนก่อน บาท บัญชีรายรับ บาท เงินคงเหลือที่ต้นเดือนหน้า บาท
 รายรับ สูงสุดเท่าไร รายจ่าย น้อยสุด บาท บัญชีรายจ่าย บาท เงินคงเหลือที่ปลายเดือนหน้า บาท

บัญชีรับ - จ่ายไม่ครัวเรือน

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ			รายจ่าย										รวมรายรับ (รวม 1 ถึง 14)	รวมรายจ่าย (รวม 1 ถึง 14)	คงเหลือ		
		ประเภทอาชีพ (1)	รายรับอื่นๆ (2)	รวม (1 + 2) (3)	ค่าใช้สอยประเภทอาชีพ (4)	Summation (5)	ค่าเช่า (6)	ค่าขนส่ง (7)	ค่าเช่าที่พักอาศัย (8)	ค่าใช้สอย (9)	ค่าเช่า (10)	ค่าเช่า (11)	ค่าเช่า (12)	ค่าเช่า (13)				ค่าเช่า (14)	
15	รายรับ ขายของ ขายของ ขายของ	595			200				90										
16	รายรับ ขายของ ขายของ	595			195														
17	รายรับ ขายของ ขายของ ขายของ	695			800			330	90				50						
18	รายรับ ขายของ ขายของ	590			196														
19	รายรับ ขายของ ขายของ	490			300			800											
20	รายรับ ขายของ ขายของ ขายของ	645			145				100										
21	รายรับ ขายของ ขายของ ขายของ	525			300														
22	รายรับ ขายของ ขายของ ขายของ	510			803			196	80				50						
รวมเดือน		4590			1589			646	350				900				400	165	

เงินคงเหลือมาจากเดือนก่อน บาท บัญชีรายรับ บาท บัญชีรายจ่าย บาท เงินคงเหลือจากเดือนหน้า บาท
 รายรับ คู่ค้ารายที่ รายจ่าย คู่ค้ารายที่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล ณรงค์ ศรีแก้ว
 วันเดือนปีเกิด 8 เมษายน 2501
 ที่อยู่ 100 หมู่ที่ 3 บ้านหนองหอย ตำบลไพรนกยูง อำเภอหันคา
 จังหวัดชัยนาท

เบอร์โทรศัพท์ 081-3634251
 อีเมล narongsripaew1958@gmail.com
 สถานที่ทำงาน จังหวัดชัยนาท

ประวัติการศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง คณะบริหารธุรกิจ จาก
 วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี จังหวัดลพบุรี
 ปริญญาตรี คณะการจัดการ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ-
 รำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี
 กำลังศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการพัฒนาท้องถิ่น
 แบบบูรณาการ จากสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
 จังหวัดสมุทรสงคราม

